Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 21 (1723) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 21 МАЯ 1989 г. ЦАНА 40 зл.

ВЫБАРЫ І НАШ ВЫБАР

У сёлетніх выбарах у Сейм і Сенат Польскай Народнай Рэспубліні, якія будуць праводзіцца 4 чэрвеня, сваю кандыдатуру ў сенатары паставіў беларускі пісьменнік і публіцыст з Беластока Сакрат Яновіч. Подпісы дзеля рэгістрацыі Сакрата Яновіча ў выбарчым спіску Беластоцкай выбарчай камісіі збіралі актывісты Беларускага грамадска-культурнага таварыства, Беларускага аб'яднання студэнтаў ды многія іншыя асобы, якія справу прадстаўніцтва беларускай нацыянальнай меншасці ў кіруючых органах дзяржавы лічаць важнай і неабходнай. Наша рэдакцыя поўнасцю падтрымлівае кандыдатуру Сакрата Яновіча ў выбарах у Сенат ПНР. Сёння прапануем чытачам „Нівы" інтэрв'ю з кандыдатам, якое ўзяў наш журналіст Ян Максімюк.

Ян Максімюк: За 45 гадоў народнай улады ў Польшчы беларуская нацыянальная меншасць упершыню мае тэарэтычныя шанцы выбраць свайго прадстаўніка ў кіруючыя органы краіны. Як вы ацэньваеце стан палітычнай самасвядомасці тае часткі беларускага народа, якая сёння жыве на Беласточчыне? Ці даспела яна да таго, каб думаць пра сябе як пра нейкую палітычную сілу ў ПНР?

Сакрат Яновіч: Справа ў тым, што за ўвесь пасляваенны час беларусы не мелі магчымасці адыграць нейкую самастойную палітычную ролю. Заўсёды трактавалі іх інструментальна, як нейкі дадатак да дзяржаўнай палітыкі. Беларуская нацыянальная меншасць у Польшчы не мае традыцыі палітычнага жыцця. На самай

(Працяг на стар. 6)

САКРАТ ЯНОВІЧ — НАШ КАНДЫДАТ У СЕНАТАРЫ.

„ВАСІЛЁЧКІ" У СМАРГОНІ І МІНСКУ

У Смаргонь мы прывезлі з сабою сонца. Гэты трыццацітысячны горад, што знаходзіцца ў паўночна-заходнім закутку Беларусі, некалі славіўся так званай „Смаргонскай акадэміяй". Тут у 17-18 ст.ст. гадавалі і дрэсіравалі мядзведзяў, якіх потым вазілі амаль па цэлай Еўропе. Сёння Смаргонь славіцца Народным ансамблем песні і танца імя Міхала Клеафаса Агінскага ды гаспадарнасцю раённых калгасаў, у якіх выдатныя эканамічныя вынікі і знакамітыя дамы культуры.

Бельскія „Васілёчкі", напярэдадні свайго дваццаціпяцігадовага юбілею, былі запрошаны на Беларусь, каб прыдаць бляску дням польскай культуры ў Савецкім Саюзе.

Першы канцэрт адбыўся ў смаргонскім Доме афіцэраў. Прынялі нас там хлебам і соллю. Ужо пасля першых песень Анджэй Дружэўскі, які вёў канцэрт, пераламаў скаванасць артыстаў і публікі. „Васілёчкі" спяваюць штораз спраўней, гледачы штораз гучней сыплюць воплескамі. Аказваецца, што ў зале ёсць столькі беларусаў, што і палякаў, ці мо лепш сказаць, беларусаў, якія добра ведаюць польскую мову. Песні „Васілёчкаў" успрымаюцца з вялікім зацікаўленнем. Для гэтай грамадскасці беларускія песні, сабраныя з усёй Беласточчыны, сведчаць аб новым невычэрпным багацці песеннай культуры беларускага народа. Канцэрт, як, зрэшты, і ўсе астатнія канцэрты ў Крэве, Кушлянах, Залессі і Сіньках, быў прыняты з велізарным зацікаўленнем. Добрае гучанне хору, добрая музычная аранжыроўка капэлы ды прадстаўленне дзвюх сюітаў у форме сцэнічнага руху з танцавальнымі акцэнтамі выклікалі гэтулькі захаплення, колькі і зайздрасці, што ў Бельску-Падляшскім дзейнічае так знакаміты калектыў. Калектыў не абмяжоўваецца выключна беларускімі песнямі, у яго рэпертуары таксама і падляшскія песні, кранаючыя сваёй красою і меладычнасцю. Дзякуючы такому спалучэнню „Васілёчкі" сталіся калектывам універсальным, які спалучае фальклор і традыцыі двух суседніх рэгіёнаў. Сяргей Лукашук, кіраўнік і адначасова дырыжор калектыву, уганараваны і крыху збянтэжаны такім сардэчным прыёмам. Ды так ужо ў жыцці бывае, што поспехаў і веры ва ўласныя артыстычныя магчымасці чалавек дабіваецца здалёк ад свайго асяроддзя. Што ж, нікому не даводзіцца быць прарокам у сваім доме.

Падобныя прыёмы, адабрэнне і сардэчнасць гледачоў спадарожнічалі калектыву на ўсіх канцэртах, арганізаваных у Крэве, Кушлянах, Залессі і Сіньках. Сёння ў гэтых вёсках, а лепш сказаць, у сельскагаспадарчых камбінатах, існуюць знакамітыя калгасы. Заможнасць калгасаў можна ўгледзець і з вокан аўтобуса калі відаць добра загаспадараныя палі і самавітыя дамы культуры. Зофія Лазар, загадчык Раённага аддзялення культуры ў Смаргоні, зайздросціць нам „Васілёчкаў", а мы ў сваю чаргу зайздросцім ёй залаў гледачоў, дамоў культуры і добрай арганізацыі нашага прыезду. У Залессі нас раскватаравалі ў будынку, непадалёк палаца

(Працяг на стар. 6)

НА МЯЖЫ

Здарылася гэта напярэдадні свята нараджэння Хрыста, у дзень Каляды 1987 года. Ехаў я праз такія вёскі, як Нарва, Даратынка і Градочна. І вось якраз у Градочне здарылася са мной нештадзённая прыгода. Пераехаўшы вёску Градочна, я залюбаваўся характвом лесу і затрымаў машыну. Выйшаў і пачаў прыглядацца да цікавага беларускага крыжа, які стаяў на скрыжаванні дарог. Прайшоўся па лесе, які, нягледзячы на зімовую пару, быў у такім стане, што хутчэй нагадваў ранняю восень, чым ранняю зіму. Лес быў такі зялёны, а мох такі свежы, што я пачаў прыглядацца з надзеяй, што, можа, знайду зялёнкі. Пахадзіўшы па лесе, я пастанавіў ехаць далей, тым болей, што ўжо вечарэла, а я спяшаўся ў вёску Козлікі. Не думаў, што чакае мяне прыкрая неспадзеўка. Сеўшу ў машыну. хацеў уключыць матор, аднак нічога з гэтага не выйшла. Мой старэнькі акумулятар не даваў іскры, якая магла б запаліць бензін. Можа разоў сто паварочваў я ключык, але нічога з гэтага не атрымлівалася. Не было рады, трэба было выйсці з машыны і ісці ў вёску Градочна прасіць, каб нехта крануў мяне з месца пры дапамозе трактара. На шчасце, да вёскі было ўсяго метраў дзвесце.

Дайшоўшы да вёскі, пабачыў я пры пабудаванай хаце на панадворку трактар. А якраз ён мяне цікавіў. Таму я і ўвайшоў у гэты новазбудаваны дом і застаў дзве жанчыны. Вось сцэнарый далейшых падзей:

— Дзень добры!

— Дзень добры!

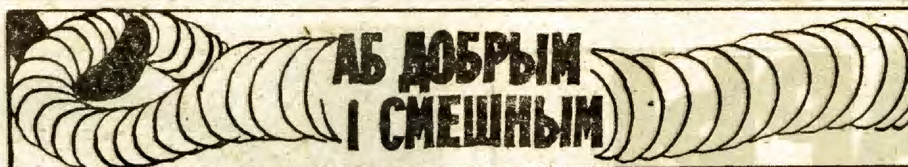
— Гаспадар дома?

— Німа гаспадара. Паехаў у лес.

— Калі так, то прабачце, пайду да вашых суседзяў.

— А чаго вам трэба?

— Не магу ўключыць машыну і хачу, каб мяне хтось шарпнуў трактарам.

— То вас можэ шарпнуті наша деўчына.

— Хай шарпне, буду вельмі ўдзячны.

У кухню ўвайшла маладая прыгожая дзяўчына і заявіла:

— Зараз вас потягну.

Мы разам з дзяўчынай выйшлі на панадворак, знялі з трактара некалькі скрынак з мінеральнай вадой. Я пайшоў у бок сваёй машыны, а дзяўчына ўключыла трактар і пачала манеўраваць, каб выехаць з панадворка.

Амаль у тым самым моманце дайшоў я да сваёй „лады" і на трактары пад'ехала дзяўчына.

Аказалася аднак, што я не меў ніякага каната. Не было яго і пры трактары і таму дзяўчына паехала назад па ланцуг. Вярнулася з пастронкам. Не без клопату ўдалося мне прывязаць пастронак да сваёй „лады". Дзяўчына тузанула, пастронак лопнуў, а мая машына не ўключылася. Давялося зноў прывязваць „ладу" да трактара. На гэты раз машына ўключылася, дзякуючы чаму мой настрой змяніўся з сумнага на радасны. Стала ясным, што ў дзень Каляды не буду начаваць ні ў лесе, ні ў чужой мне вёсцы. Выразна шчаслівы, я выскачыў з машыны, падбег да трактара, падзякаваў дзяўчыне і стараўся ўпіхнуць ёй у рукі чатырыста злотых. Тая аднак глянула на мяне як на свайго роду злачынцу.

— І не думайтэ! — заявіла. — Ніякіх грошай я не вазьму.

— Вы ж мяне ставіце ў нялоўкую сітуацыю. Вы ж зрабілі мне ласку, памаглі, трацілі час і бензін. Вазьміце грошы.

— Не вазьму ні за што. Не давайтэ мне грошай, бо вас больш ніколі не потягну.

— Вельмі вам я ўдзячны, але чуўся б намнога лепш, калі б з вамі разлічыўся.

І тут, калі можна так сказаць, наступіў сітуацыйны зварот, аб якім можна было б і не гаварыць, бо ён можа сведчыць аб маім самахвальстве.

Калі я ў далейшым стараўся ўручыць дзяўчыне грошы, яна спытала:

— А хто вы такі? Выглядаетэ по-городскому, а говорытэ по-нашому.

— Не ведаю, ці вам нешта скажа маё прозвішча. Называюся я Баршчэўскі або Барскі.

— О-о-о! Сетаго я не сподівалася.

— Чаго вы не спадзяваліся?

— Не думала, што такую славу тягла!

Мой сённяшні адрэзак называецца: „Аб добрым і смешным". Можа хтосьці спытаць: а што ж тут добрае, а што смешнае? Адкажу так. Добрыя аказаліся жыхары вёскі Градочна, а гаворачы канкрэтней, сям'я Іванюкоў. Гэта яны — маці і дачка аказалі мне сэрца, дапамаглі ў клопаце. Значыць, жывая яшчэ душа ў беларусаў! Кланяюся ёй і выяўляю ёй сваю ўдзячнасць.

А што смешнае? Смешная фраза: „Не думала, што такую славу тягла!"

Яшчэ раз дзякую прыгожай і добрай дзяўчыне з Градочнай. Не ведаю яе імя, але ведаю, што мае яна добрае сэрца, якое заслугоўвае на пахвалу і ўдзячнасць.

Алесь Барскі

З ДРУКУ

Miejsce dla mniejszości

„Okrągły stół" zakończył się przyjęciem kompromisowych uchwał. Sejm znowelizował konstytucję, uchwalił ordynację wyborczą do obu izb polskiego parlamentu, Rada Państwa ustaliła niezbyt odległy dzień wyborów. Już 4 czerwca obywatele naszego kraju pójdą do urn.

Niewiele czasu pozostało na wystawienie kandydatów, przeprowadzenie kampanii wyborczej, sformułowanie programów. Ma to istotne wady: trudno jest bowiem w krótkich terminach przeprowadzić doniosłą pracę wyjaśniającą wyborcom cele i zamierzenia wszystkich kandydatów. Rozumiem jednak, że interes ustabilizowania polityki kraju oraz pozyskania zaufania społeczeństwa przez parlament, nareszcie w miarę demokratycznie wybrany, wymaga pośpiechu.

Pośpiech ten jednak może mieć wiele ubocznych skutków ujemnych. Do nich zaliczam realną szansę zlekceważenia interesów mniejszości.

Wiele racji miał pisarz białoruski i obywatel polski Sokrat Janowicz gdy twierdził, że stosunek do mniejszości jest miarą kultury większości. Zapewne nie jedyna to miara, ale niezmiernie ważna. Nie wiem, ilu w Polsce mamy obywateli, dla których mową ojczystą są języki inne niż polski, którzy pielęgnują odmienne tradycje. Na pewno więcej niż 1 proc., może nawet około 2 proc. Jest to więc kilkusettysięczna rzesza. Podstawowe ich interesy są zbieżne z interesami polskiej większości; tak samo pragną demokratyzacji systemu politycznego, przezwyciężania kryzysu gospodarczego, rozwiązania wielu innych — ogólnopolskich oraz lokalnych — problemów. Zarazem mają interesy specyficzne, o których skłonni jesteśmy nieraz zapominać. Wymienić należy zwłaszcza oświatę w ojczystych językach, rozwój narodowych kultur oraz ich upowszechnienie wśród współrodaków.

Zbyt rzadko głos przedstawicieli mniejszości narodowych znajduje w Polsce drogę do czasopism wydawanych w języku polskim i docierających do wszystkich czytelników. Jakkolwiek „Polityka" poświęca problemom mniejszości więcej miejsca niż wiele innych pism, to również nie jest bez grzechu. Wyjątkowo tylko problemy dręczące mniejszości bywają przedmiotem zainteresowania najwyższych organów władzy państwowej, a nawet rozmaitych ciał doradczych; także w uchwałach „okrągłego stołu" nie znajdziemy — ku mojemu wielkiemu rozczarowaniu — nawet śladu zrozumienia, że obywatelami Polski są nie tylko Polacy.

To prawda, że w ostatnich miesiącach wzrasta zainteresowanie tymi zagadnieniami w polskim społeczeństwie. Dowodem tego są chociażby artykuły w niektórych czasopismach polskich. Również w gronie doradców Lecha Wałęsy znaleźli się ludzie, życzliwie zainteresowani sytuacją mniejszości. Proszę jednak pamiętać, że publicysta lub polityk polski — nawet najbardziej przychylnie odnoszący się do problemów mniejszości narodowych — aż nazbyt łatwo może przeoczyć ważne zagadnienia, albo nawet je zlekceważyć. Nie ze złej woli, lecz z niedostatecznej wiedzy. Z własnego doświadczenia wiem, jak łatwo o błąd lub przeoczenie, gdy staram się przedstawić kwestie ważne dla naszych współobywateli odmiennej mowy oraz tradycji.

Uważam więc niezmiennie, iż w polskim parlamencie — czyli w Sejmie i Senacie — powinna znaleźć się reprezentacja mniejszości narodowych. W swoim czasie na łamach „Polityki" zaproponowałem projekt ustawowego zagwarantowania takiego przedstawicielstwa; Sejm uchwalił jednak ordynację wyborczą, która nie zawiera żadnych gwarancji. Być może, prawne rozwiązanie problemu okazało się zbyt skomplikowane, jeśli zasady prawa wyborczego miały być zrozumiałe dla wszystkich obywateli i możliwe do zastosowania w praktyce.

Powstało jednak poważne niebezpieczeństwo, że rozproszone społeczności mniejszościowe nie zdołają doprowadzić do wybrania ani jednego swego przedstawiciela. Okręgi wyborcze są dość duże, w żadnym z nich mniejszości nie dysponują odpowiednią liczbą głosów, która wystarczy do wyboru posła, a tym bardziej senatora. **Może się okazać, że w przyszłym parlamencie nie zasiądzie nikt, kto mógłby reprezentować Białorusinów, Cyganów, Czechów, Greków, Litwinów, Niemców oraz Żydów. Nikt, kto z własnego doświadczenia zna sytuację grup mniejszościowych w Polsce.**

Jeśli nawet wyrazić można nadzieję, iż przyszły parlament nie zapomni o mniejszościach, to przecież — pozbawiony ich reprezentacji — bardzo łatwo może popełniać błędy, a nawet uchwalać prawa sprzeczne z najbardziej żywotnymi interesami mniejszości. Bez złej woli, lecz z nieświadomości skutków swych decyzji. Demokratyczny Sejm i Senat naruszać mogą — bezwiednie — jedną z podstawowych zasad demokracji: uwzględnianie nie tylko woli większości, lecz także interesów grup mniejszościowych.

Obecność przedstawicieli mniejszości w parlamencie nie szkodzi interesom polskim. Nawet gdyby — wyobraźmy sobie najbardziej nieprawdopodobną sytuację — zechcieli działać wbrew interesom Rzeczypospolitej, to przecież proporcjonalny ich udział w obradach i głosowaniach będzie znikomy i nie zdołają przeciwstawić się woli większości. Natomiast współpraca ich w stanowieniu prawa, w rozpatrywaniu rozmaitych aspektów dyskutowanych ustaw, może przyczynić się do ich doskonalszego kształtu. Spojrzeć

(Працяг на стар. 4)

Двухмоўе — гэта вялікае шчасце

Зараз Беласточчына робіцца штораз больш папулярнай у міністэрскіх кругах. Тутэйшыя гавораць, што мае гэта сувязь з выбарамі, аднак у выпадку міністра Нацыянальнай адукацыі прафесара Яцка Фісяка, гэтае меркаванне не супадае з праўдай. Міністр не кандыдуе ні ў паслы, ні ў сенатары. Аднак яго пабыўка на Беласточчыне 25.04.1989 г., хаця не звязаная з перадвыбарчай кампаніяй, мела вялікае значэнне. Чакалі яе настаўнікі, навуковыя супрацоўнікі вышэйшых устаноў, асветныя ўлады. Міністр пасля сустрэчы з уладамі ваяводства і Беластоцкай палітэхнікі паехаў у Лапы і адтуль пераехаў у Бельскі беларускі ліцэй. Там прывіталі яго вучаніцы ліцэя на беларускай мове. Сустрэча пачалася сімпатычна. Мне ўдалося пагаварыць з міністрам, а цікавіла мяне, чаму рашыў ён наведаць адзін з двух ліцэяў у Польшчы, у якім вывучаецца беларуская мова?

— Школы нацыянальных меншасцяў у Польшчы з'яўляюцца адным з элементаў адукацыі, — гаворыць міністр Яцэк Фісяк. — Ведаючы, што маюць яны большыя праблемы, чым польскія школы, я асабіста хацеў пабачыць, як гэта выглядае. Я ўжо раней чуў ад школьных ваяводскіх улад, што гэта адна з найлепшых школ не толькі ў ваяводстве, але і ў Польшчы. Аднак праблемы маюць і вельмі добрыя і добрыя школы, так што найлепш самому пабачыць.

— Ці мае гэта сувязь з апошнімі размовамі з міністрам народнай асветы БССР? — запытаў я далей.

— Гэта праўда. З міністрам народнай асветы БССР мы не толькі вялі размовы. Падпісалі дакументы, у якіх гаворыцца, што ў 29 школах у Беларусі ўведзена будзе польская мова і, між іншым, таму цікаўлюся, як выглядае навучанне беларускай мовы ў нас. І з нашага боку граніцы, і ў БССР у апошні час назіраецца вялікае зацікаўленне праблемамі нацыянальных меншасцяў. Спалучэнне дзвюх культур дае вельмі цікавыя вынікі. Беларуская культура мае ўплыў на палякаў, а польская — на беларусаў. Гэтак было заўсёды і нельга пра гэта забываць.

Пасля такога цікавага і станоўчага адказу зацікавіла мяне, што думае міністр пра погляды з даўнейшых гадоў, што ў Польшчы быццам няма праблемы нацыянальных меншасцяў, што жыве тут народ аднародны? Міністр згадзіўся, што былі такія выказванні і, на жаль, замацаваліся яны ў псіхіцы перш за ўсё бацькоў. Некаторыя думаюць, што навучанне беларускай мовы перашкодзіць у далейшай адукацыі іх дзяцей. Аднак усё можна наладзіць. Двухмоўе гэта вялікае шчасце і таму нельга перашкаджаць яго развіццю. Наадварот, трэба памагаць, калі толькі ёсць такая магчымасць. Пасля гэтых слоў з бачыў усмешкі на тварах дырэктараў Бельскага ліцэя Аляксея Карпюка і пачатковай школы № 3 Васіля Ляшчынскага. Яны вельмі чакаюць дапамогі, а вось цяпер больш, чым калі-небудзь раней. Пабудова гімнастычнай залы патрабуе мільёнаў, якіх няма адкуль браць.

У размове ўдзельнічаў таксама куратар асветы і выхавання Эдвард Крынскі. Ён таксама з вялікай сімпатыяй гаварыў пра школы, у якіх навучаецца беларуская мова. — Нашае асветнае права, — сказаў мне куратар, — вельмі ліберальнае. Хопіць патрабавання пяці вучняў, каб арганізаваць навучанне роднай мовы. Настаўнікаў рыхтуе Кафедра беларускай філалогіі ў Варшаве, працуюць яшчэ настаўнікі, якія вучыліся ў Педагагічным ліцэі ў Бельску, дзе таксама была беларуская мова. А калі б паявіліся праблемы, мы хутка можам іх вырашыць пры дапамозе асветных улад у Гродне.

Вось як добра. Усе вельмі прыхільна гавораць пра навучанне беларускай мовы і задумоўваюся, чаму ў такіх спрыяльных умовах ні ў адной школе ў Беластоку няма беларускіх класаў.

Вернемся да ліцэя і візіту ў ім міністра Нацыянальнай адукацыі Яцка Фісяка. Сустрэча з настаўнікамі і прадстаўнікамі ваяводскіх і гарадскіх улад не зацягнулася доўга, аднак была цікавай. Дырэктар не мог не сказаць пра найважнейшае — пра грошы на пабудову гімнастычнай залы, якая вядзецца грамадскім пачынам. Высветлілася, што дырэктар Карпюк — палітык някепскі. Не просячы, сказаў, чаго хоча, і госць хутка зразумеў.

Пытанне: Колькі хочаце? — Адказ: 50 мільёнаў! Думаю, што грошы будуць, сказаў міністр. Пасля такіх слоў не толькі ў дырэктара пасвятлеў твар.

Важнае, што цэнтральныя ўлады зацікавіліся праблемамі навучання беларускай мовы. Можа, пасля гэтага візіту мясцовыя асветныя ўлады спыняць закрыванне школ, дзе ёсць беларуская мова. Краіна, у якой давялося нам жыць, ніколі не была і не будзе аднароднай па нацыянальнаму складу і добра, што многія пра гэта памятаюць. Можа, удасца, нарэшце, у нейкай беластоцкай пачатковай школе ўвесці навучанне беларускай мовы, пра што ад многіх гадоў гаворыцца ў Беларускім грамадска-культурным таварыстве. І хаця ў Бельску пачуў я так многа слоў, якія маглі б аб гэтым сведчыць, нялёгка паверыць, што такое здарыцца. Спытае хтосьці, адкуль на канец такі песімізм. А вось таму, што на сустрэчу з міністрам не запрасілі нікога з Галоўнага праўлення БГКТ. Зноў можна сказаць, што гэта няпраўда. А Аляксей Карпюк, а Сяргей Лукашук, а Васіль Ляшчынскі! Так, гэта праўда, аднак яны настаўнікі і гаспадары сустрэчы, а трэба, каб быў хтосьці з Беластока ці Варшавы. Мабыць (дай Божа!) мой песімізм тут не на месцы, аднак жыццё вучыць, што, смажачы яйкі, трэба каб хтосьці пакінуўся, ці не прыгарэлі. І хочучы наесціся, трэба пільнаваць іх ад пачатку да канца.

У. Праховіч

Найстарэйшы ў Белавежы

Не, не пра нейкага мясцовага старажыла будзе ніжэй мова, а пра помнік старадаўнасці. А знаходзіцца ён у Палацовым парку на гаці, якая раздзяляе дзве сажалкі. Гэта абеліск, пастаўлены на памятку аднаго з буйнейшых каралеўскіх паляванняў у Белавежскай пушчы — палявання Аўгуста III-Саса 27 верасня 1752 г.

Дзіўоснае гэта было паляванне. Сёння называюць яго проста зарэзам. Да прыезду караля тысяча загоншчыкаў, пад камандай саксонскіх егераў, лавіла ў сеткі ўсялякую звярыну, якая водзіцца ў пушчы, і выпускала ў звярынец, закладзены яшчэ ў часы Стэфана Баторыя, а аднаўлены і разбудаваны пры Аўгусце III. Са звярынца выходзіў калідор, пры выхадзе якога была паляўнічая альтанка.

Паляванне праходзіла так: егеры ўганялі злоўленую дзічыну ў калідор, а кароль з жонкаю, Мар'яй Юзэфай, стралялі ў яе, седзячы выгодна ў альтанцы. Кожны ўдалы выстрал суправаджалі фанфары. Гэтаму крываваму відовішчу прыглядаліся высокія дзяржаўныя служачыя, прыдворныя і іншыя запрошаныя госці. Ім страляць не было дазволена. Каралева падчас палявання чытала кніжку. Руку за стрэльбай працягвала толькі тады, калі пры выхадзе калідора паяўляўся звер. Такім спосабам каралева забіла 20 зуброў. Пасля цырымоніі заканчэння палявання, усю забітую дзічыну — 42 зубры, 13 ласёў і 2 сарны — раздзялілі мясцовым мужыкам.

Лік забітай дзічыны, вагу найцяжэйшых штук, а таксама прозвішчы 29 найважнейшых наглядальнікаў палявання ўвекавечаны на польскай і нямецкай мовах на абеліску, выкананым з пясчаніка. Абеліск паставілі на невялікім зямным насыпе, на правым беразе ракі Нараўкі, пасярэдзіне вёскі. Яго вышыня — 6 локцяў. Потым быў ён агароджаны плоцікам, які разабралі пасля таго, як на ўзгорку за абеліскам пабудавалі ў гадах 1889—1894 палац па заказу цара Аляксандра III. Калі вакол палаца ў 1895 г. узнік парк, абеліск вызначаў яго паўднёвую мяжу, якой без дазволу наглядчыка палаца нельга было пераходзіць. З левага берага ракі да абеліска можна было дайсці па гаці, якая перасякала падмоклую даліну, потым сажалкі, выкапаныя ў час пабудовы палаца. Абеліск стаяў больш-менш у месцы спалучэння гаці з паўночным берагам сажалкі, траха высунуты на гаць. За царскіх часоў быў пад дакладным наглядам. Кожную зіму на яго накладалі спецыяльны чахол. Летам быў пры абеліску кветнік.

У жніўні 1915 г. абеліск быў вывезены царскімі войскамі ў глыб Расіі. На „экскурсію" паехаў ён памылкова. Гродзенскі губернатар загадаў падначаленым вывезці помнік зубра, пастаўлены ў Звярынцы, увекавечваючы паляванне цара Аляксандра II у 1860 г. Тыя, не ведаючы добра, аб якім помніку гаворыцца, забралі ўсе, якія былі ў ваколіцы.

Пасля заканчэння І сусветнай вайны абеліск, пераламаны і пааббіваны, вярнуўся ў Польшчу. Шмат гадоў ляжаў у Варшаве, і толькі ў 1938 г., пасля абнаўлення, яго перавезлі ў Белавежу. Паставілі на невялікім пастаменце, больш-менш пасярэдзіне гаці, і стаіць ён на гэтым месцы па сённяшні дзень.

На жаль, пра найстарэйшы помнік старадаўнасці зараз ніхто асабліва не клапоціцца. „Няма цара, няма парадку", — кажуць мясцовыя старажылы.

Пятро Байко
Фота аўтара

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

АЎКЦЫЁН У ВРОЦЛАВЕ

На V Вроцлаўскім антыкварным аўкцыёне, які адбудзецца 30-31 мая 1989 г., у памяшканні Бібліятэкі імя Асалінскіх (Вроцлаў, вул Шаўская № 37), можна будзе набыць з торгаў наступныя выданні:

Poz. 336 — Karbowski L., Ludwik Narbutt, Grodno 1935. Cena wywoławcza 8 tys. zł.

Poz. 337 — Karpiński J. J., Puszcza Białowieska i Park Narodowy w Białowieży, Kraków 1930. C.w. 360 zł.

Poz. 490 — Łopalewski T., Między Niemnem a Dźwiną, Ziemia Wileńska i Nowogrodzka, Poznań, b.r.w. C.w. 8 tys. zł.

Poz. 541 — Małachowski-Łempicki S., Wolnomularstwo na ziemiach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1776—1822, Dzieje i materiały, Wilno 1930. C.w. 1,2 tys. zł.

Poz. 599 — Mościcki Henryk, Unia Litwy z Polską, Dokumenty i wspomnienia, Warszawa 1919. C.w. 800 zł.

Poz. 610 — Naruszewicz A., Żywot J. K. Chodkiewicza.. Kraków 1858 (współoprawiona z dwiema innymi pozycjami S. Orzechowskiego). C.w. 3 tys. zł.

Poz. 663 — Ossendowski F. A., Puszcze polskie, Poznań b.r.w. C.w. 7 tys. zł.

Poz. 730 — Polska w krajobrazie i zabytkach. W-wa 1929—1930 (m.in.: T. 1, z. 5 — Białostockie). C.w. 8 tys. zł.

Poz. 955 — Tretiak J., Piotr Skarga w dziejach i literaturze Unii brzeskiej, Kraków 1912. C.w. 1,5 tys. zł.

Poz. 1105 — Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wilno 1786. C.w. 30 tys. zł.

Poz. 1127 — Ateneum Wileńskie, R. 1923, nr 2. C.w. 1,2 tys. zł.

У аўкцыёне можна прыняць удзел і пісьмова. У заказах, кіраваных на адрасу: Antykwariat Naukowy, ul. Szewska 64, 50-139. Wrocław, неабходна падаць: нумар пазіцыі, прозвішча аўтара, першыя словы загалоўка і найвялікшую суму грошай, якую заказчык згодны заплаціць за кніжку ці часопіс.

Пятро Байко

ХРОНІКА

Ад 3 да 7 красавіка 1989 г. прабывала ў Мінску па запрашэнні Беларускага таварыства „Радзіма" дэлегацыя Галоўнага праўлення БГКТ у складзе: старшыня ГП Аляксандр Барпічэўскі, намеснікі старшыні: Аляксандр Іваноўскі і Мікалай Мікалаюк, галоўны рэдактар „Нівы" Віталій Луба. Падчас прабывання ў Мінску былі абмеркаваны формы супрацоўніцтва паміж Беларускім таварыствам „Радзіма" і БГКТ.

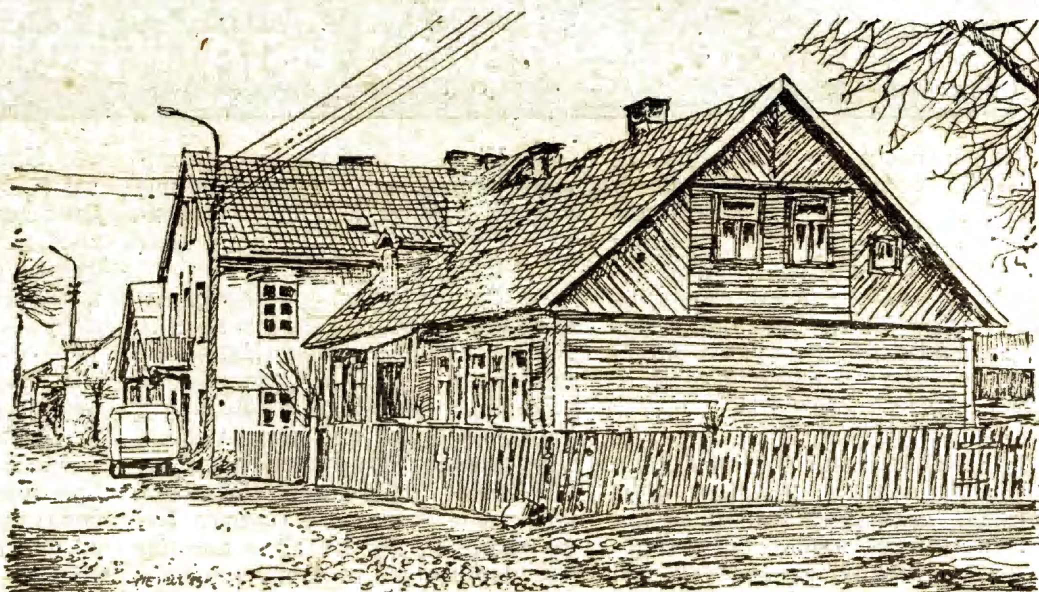
* * *

Маскоўскае таварыства беларускай культуры імя Францішка Скарыны наладзіла 4 красавіка 1989 года ў канферэнцыйнай зале Музея Калініна ў Маскве аўтарскую сустрэчу з Янам Чыквінам. Паэт гаварыў спачатку пра жыццё беларусаў у Польшчы, а затым пазнаёміў шматлікіх слухачоў са сваімі вершамі з кніг „Сонечная вязь" і „Светлы міг", а таксама з перакладамі з польскай паэзіі, апублікаванымі ў літаратурным альманаху „Белавежа '88".

* * *

28 красавіка 1989 г. у галерэі „Нова" ў Лодзі была адкрыта выстаўка прац вядомага мастака Міколы Давідзюка.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Беласток, вул. Чыстая. Малюнак У. Петрука.

Miejsce dla mniejszości

(Працяг са стар. 2)

mogą bowiem z nieco innego punktu widzenia niż polska większość. Innymi słowy, wszyscy wyciągniemy korzyść z ich obecności w najwyższym organie państwa polskiego. Wspólnym naszym interesem jest przecież możliwie najlepszy kształt polskiego ustawodawstwa, polskiej polityki.

Dochodzę więc do wniosku, że należy zapewnić podczas kampanii wyborczej odpowiedni udział przedstawicieli mniejszości narodowych wśród kandydatów, a następnie dopomóc w ich wybraniu. Odpowiedzialność za to spoczywa na wszystkich siłach politycznych społeczeństwa polskiego. Zwłaszcza ci, którzy krytycznie odnoszą się do kształtu politycznego Rzeczypospolitej, pragną jej przeobrażenia i stworzenia systemu jak najbardziej sprawiedliwego (idealnej sprawiedliwości nie zdołamy zapewnić), powinni przyczynić się do poparcia kandydatów wśród mniejszości.

Parafrazując pogląd Janowicza: **miarą demokratyzmu i kultury politycznej społeczeństwa polskiego będzie obecność posłów i senatorów spośród mniejszości w polskim parlamencie.**

Jerzy Tomaszewski

(„Polityka" Nr 17 (1669) z 29.IV.1989 r.)

На хвалі братэрства

ДЫСЕРТАЦЫІ НАДРЫХТОЎВАЮЦЦА Ў БЕЛАРУСІ

З добрым багажом ведаў і практычных спраў у сельскай вытворчасці вернецца на радзіму навуковы супрацоўнік Шчэцінскай сельгасакадэміі Антоні Міцкевіч — родзіч народнага паэта Беларускай ССР Якуба Коласа (К. М. Міцкевіча), які рыхтаваў доктарскую дысертацыю ў Горацкай сельгасакадэміі, што раскінулася на тэрыторыі Магілёўскай вобласці БССР. Антоні Міцкевіч, давedаўшыся пра энергаёмістасць вытворчасці ва ўмовах буйных сельскіх гаспадарак Беларусі і Заходняга Памор'я Польскай Народнай Рэспублікі, выявіў магчымасць значнай эканоміі паліва і электраэнергіі. Рэзервы трэба шукаць у апрацоўцы глебы і арганізацыі працы ў жывёлагадоўлі.

Вучоны Антоні Міцкевіч паклаў пачатак кантактам паміж Шчэцінскай і Горацкай сельгасакадэміямі ў абароне доктарскіх дысертацый. Цяпер у Горацкай акадэміі працуюць над дысертацыямі маладыя вучоныя з ПНР Яраслаў Цлапка, Анджэй Собчык і інш.

Беларуская і польская сельскагаспадарчыя акадэміі абменьваюцца таксама інфармацыяй аб навуковых работах.

Карысны вопыт праводзяць і вучоныя інстытута фінансаў і права ў Беластоку і Гродзенскага універсітэта, вывучаючы фінансавыя праблемы мясцовых саветаў. У ПНР народным саветам прадстаўляецца вялікая фінансавая самастойнасць. Магчыма, гэты вопыт будзе карысны і беларусам.

Васіль Лаўрыновіч, Магілёў

ДНІ ЦАРКОЎНАЙ МУЗЫКІ Ў ГАЙНАЎЦЫ

Праз некалькі дзён у Гайнаўцы і Беластоку адбудзецца фестываль царкоўнай музыкі, культурная падзея, якая зацікавіць многіх нашых чытачоў. Ніжэй друкуем праграму Дзён царкоўнай музыкі. Дэталёвыя інфармацыі можна атрымаць у галоўнага арганізатара мерапрыемства — у Гайнаўскім доме культуры ў Гайнаўцы, вул. Дзяржынскага 2, тэл. 2089.

ПРАГРАМА VIII АГУЛЬНАПОЛЬСКІХ ДЗЁН ЦАРКОЎНАЙ МУЗЫКІ — ГАЙНАЎКА'89

25 мая 1989 г. (чацвер), а гадз. 16.00 у Саборы св. Тройцы ў Гайнаўцы:

— урачыстае адкрыццё VIII Агульнапольскіх дзён царкоўнай музыкі,

— першы інаўгурацыйны канцэрт Камернага мужчынскага хору „Древнерусский распев" з Масквы (СССР) пад кіраўніцтвам Анатолія Грындзенкі, лаўрэата мінулагодняга конкурсу;

— **а гадз. 20.00** — другі інаўгурацыйны канцэрт таго ж хору **ў Дзяржаўнай філармоніі ў Беластоку.**

26 мая 1989 г. (пятніца), а гадз. 16.00 у Саборы св. Тройцы ў Гайнаўцы — конкурсны агляд калектываў:

1) Мужчынскі хор Сабора св. Мікалая ў Беластоку,

2) Змешаны хор Сабора св. Тройцы ў Гайнаўцы,

3) Хор Вышэйшай праваслаўнай духоўнай семінарыі пры Манастыры св. Ануфрыя ў Яблачыне,

4) Акадэмічны хор СГГВ — Сельскагаспадарчай акадэміі ў Варшаве,

5) Мужчынскі вакальны калектыў рускай музыкі з Масквы (СССР),

6) Акадэмічны хор Вышэйшай педагагічнай школы ў Слупску,

7) Мужчынскі камерны калектыў „Філіпопаліс" з Плоўдзіва (Балгарыя).

27 мая 1989 г. (субота), а гадз. 16.00 у Саборы св. Тройцы ў Гайнаўцы — конкурсны агляд калектываў:

1) Маладзёжны хор Святадухаўскага прыхода ў Беластоку,

2) Калектыў царкоўнай музыкі духавенства Прыхода св. Тройцы ў Гайнаўцы,

3) Быдгаскі камерны хор Ваяводскага дома культуры ў Быдгашчы,

4) Кракаўскі акадэмічны хор Ягелонскага універсітэта ў Кракаве,

5) Хор акадэмічных душпастырстваў „Шумлівы ясень" з Вроцлава,

6) Камерны хор „Аравела" з Грузіі (СССР).

28 мая 1989 г. (нядзеля) а гадз. 13.00 у Гайнаўскім доме культуры ў Гайнаўцы:

— аб'яўленне пастаноў конкурснай камісіі,

— першы гала-канцэрт;

— **а гадз. 17.00 у Дзяржаўнай філармоніі ў Беластоку** — другі гала-канцэрт.

У КРАІНЕ НЁМАНА

(1)

Упершыню былі афіцыйна запрошаны пісьменнікі з Беластока ў Гродна. Паехалі мы ўшасцёх — Ян Леанчук, Вальдэмар Смашч, Дыянізы Сідорскі, Віктар Швед, Аляксандр Амільяновіч... Семнаццатага красавіка, у адвячорак. Валаклі з сабою пудовыя торбы з кніжкамі, каб не быць з пустымі рукамі ў гасціне. На мытніцы не кантралявалі: здалёку было відаць, што гэта не спекулянты.

На гродзенскім вакзале прывітала нас літаратурная сяброўна — Дануся Бічэль-Загнетава з гвараздзікамі, Аляксей Карпюк (чамусьці з бамбуковым кіём), Аляксей Пяткевіч, Юрка Голуб і крыху незнаёмых нам дагэтуль. На гарачыя галовы валіў дождж са снегам, ад макрэчы не было дзе паставіць пакункі, а тут абдымацца трэба ды цалавацца. Сардэчны камізм сітуацыі.

Нарэшце дапалі да сябе ў гасцініцы „Беларусь". Але багажы ад гэтага не палягчэлі: мы ім — кілаграмы сваёй літаратуры, а яны сваёй — нам! Так пакутуем ад ненармальнага кніжнага рынку. Замест таго, каб усялякія выдавецкія навіны былі ўзаемна даступнымі ў Беластоку і ў Гродне, цягаем іх у сакваяжах, бы нейкую кантрабанду. Маем надзею, што на гэты конт паразмаўляем з кімсьці з уладных, але дзе там! — ані нашаму, ані іхняму начальству кніжка наогул не з'яўляецца найпершым клопатам цяпер. У гаспадарчы крызіс — культуры не відаць. Хлеб перад усім.

Назаўтра мы зразумелі, што знаходзімся ў маскоўскім часе; на дзве гадзіны дапераду. Уставаць мус па сёмай, што па-нашаму: а пятай (даўно гэтак рана не звалакаўся я з пасцелі). Біялагічны гадзіннік няхутка адрэгулёўваецца, і я на працягу ўсяго тыднёвага візіту адчуваў сябе нявыспаным ды змораным; Сідорскі даваў рады падрамаць удзень.

Пахадзілі-паездзілі па горадзе. У Гродне не было мяне гадоў дзесяць, таму з перспектывы часу заўважаю больш, чым тубылец. Асаблівай розніцы ўжо тут не наглядаецца, у цывілізацыйным сэнсе. Калі б не рускія шыльды і руская мова на тратуарах, падумаў бы я, што раблю праходку на кварталах Беластока. Праўда, гродзенская „толкучка" нашмат тлумнейшая ў параўнанні з беластоцкай ля вуліцы Бэма, што сведчыць не столькі пра глыбейшы дэфіцыт тавараў, колькі пра шырэйшую яе ролю, пазарэгіянальную; з'язджаюцца інтэрасмэны „чорнага рынку" з суседніх рэспублік, пачуеш і эстонскую гутарку. Энклаў вольнага гандлю на сутыку з Польшчай.

Перавага Гродна — у гістарычных помніках. Гледзячы на славутую Каложу, Барысаглебскую царкву з дванаццатага стагоддзя, або на замкавыя муры, якія памятаюць князя Вітаўта, ідучы па старадаўніх вуліцах, — раптам усведамляеш сабе, адкуль ты прыбыў сюды. З заходніх кардонаў былога Вялікага княства Літоўскага, з пушчаў і багнаў Падляшша. З Белага Стоку, што па-старабеларуску трэба разумець: Чыстая Рэчка, Празрыстая Рэчка... А гэта далёка не тое самае, што Гродна, праўдзівей: Гародня, што некалі абазначала агароджу, абаколены сценамі горад. Назвы заўсёды нямала скажуць табе, калі ты ўмееш думаць. Значэнне старажытнай Гародні бывала сталічным у беларускай гісторыі, якая віравала з поўначы на поўдзень, пачыналася ў вялікім Полацку, працягвалася ў магутным Навагрудку, мацнела ў Гародні менавіта і ў Вільні.

Прыліп да мяне малады гродзенскі паляк. Здарова надакучыў мне ён сваёй царскападобнай тэорыяй пра тое, што Беларусь можа быць толькі або польскай або рускай! А беларуская культура і мова — гэта выдумка, добра невядома нават, дзеля чаго. Будучы даволі адукаваным хлопцам, дыскутаваў са мною ўсё-такі аргументамі, а не эмацыянальнымі выкрыкамі, і таму развіталіся мы ў некаторай згодзе: ласкава прызнаў за мною маральнае права пачуваццa аднак беларусам, не палякам або рускім... Няхай будзе аднаму Яновічу.

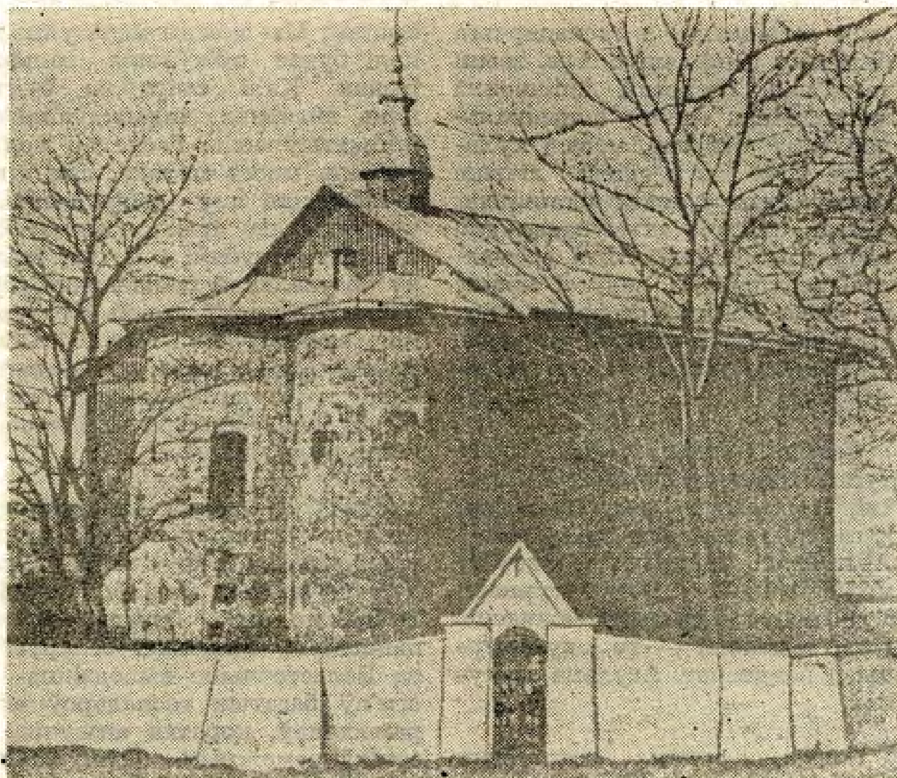
Быў гэта пачатак таго смаку, якога я не спадзяваўся: мясцовыя польскае таварыства і беларускае не ядналіся. Меліся ўсе сысціся ў клубе беларускіх нефармалаў, у „Паходні". Мы, беластачане, прыйшлі туды адным гуртам, г.зн. чатырох польскіх літаратараў і двух беларускіх (з Валяй Казімерчык удадатак як прадстаўніком нашых культурных уладаў). Гаворка йшла і па-польску, і пабеларуску. Успамагалі нас Дануся Бічэль-Загнетава і Аляксей Карпюк. Было як быццам сімпатычна, і плакалі старыя інтэлігенткі, слухаючы элегійныя вершы Яся Леанчука, і публіка ўважліва ды з пашанай ставілася да аўтарскіх выступленняў. Але нешта не клеілася, ніздобрае весела ў паветры, пакуль не ўбеглі ў залу дзве абураныя пані, і выявілася, што нашых польскіх калегаў па пяру чакаюць — не прычакаюцца ў іншым месцы. Узнялася сумятня, богведама кім замешаная, і ў выніку аказалася, што з дружбай, як з каханнем, мусіць яна сама з'явіцца.

Засталіся Швед ды я. І тады пасыпаліся пытанні, ажывіліся слухачы, знікнуў настрой урачыстасці, грамадзянскай абедні; людзі загаварылі. — На чым скончылася спрэчка ў „Кур'еры Падляшскім" наконт беларусаў? — Як Валэнса ставіцца да беларусаў у Польшчы? — У чым прычына таго, што палякі глядзяць на Захад і захапляюцца ім? — Які нацыянальны склад насельніцтва Беластоцкага краю? — Ці будуць выдадзены гутаркі па гісторыі Беларусі, якія публікуюцца ў „Ніве"? — Якая вера ў польскіх, амерыканскіх і ў іншых у свеце беларусаў? — Чым вызначаюцца беларусы ў Злучаных Штатах? — Ваша маці дала вам імя: Сакрат. Адкуль яна ведала, што вы вырасцеце такім разумным?..

Адказвалі мы і чыталі свае творы; я „Малітву да беларускага слова" два разы, як бы на „біс". Было ўжо развіталіся, каб ісці спаць, ды зноў аднайлялася сустрэча, у апошні раз недзе каля дванаццатай гадзіны ночы. Мажны Міхась Ткачоў, прафесар і старшыня „Паходні", неяк згадаў, што беларускім вучням на Беласточчыне бракуе кніжак, і ў тую ж хвіліну хлопцы і дзяўчаты наўскладалі іх перада мною столькі, што я ледзь панёс пасля.

(Працяг будзе)

Сакрат Яновіч

Гледзячы на славутую Каложу, Барысаглебскую царкву з дванаццатага стагоддзя (...) — раптам усведамляеш сабе, адкуль ты прыбыў сюды.

ПОГЛЯДЫ

ВЯРНУЦЬ БЕЛАРУСКІЯ НАЗВЫ

Як шматгадовы дзеяч БГКТ хачу адзначыць, што наша Таварыства ў сваёй праграмнай дзейнасці мала ўвагі адводзіць пытанню захавання беларускіх назваў мясцовасцей на Беласточчыне. Раней некалькі разоў пытанне ўзнімалася, але нейк без веры ў сэнс змагання, а кіраўніцтва ГП не прыняло ні арганізацыйных, ні мерытарычных мераў.

У нашым асяроддзі, а таксама сярод членаў БГКТ ёсць людзі, якія прафесійна займаюцца даследаваннем назваў мясцовасцей, і яны маглі б апрацаваць канцэпцыю вяртання старых арыгінальных беларускіх назваў (як гэта зроблена ў Бяшчадах і ў іншых раёнах паўднёва-ўсходняй Польшчы).

Кожная мясцовая назва павінна захоўвацца як гістарычна-культурны помнік, як сведка жывога мінулага народа і рэгіёна, як доказ узаемасувязей паміж суседнімі нацыямі. Нам трэба захоўваць назву кожнай мясцовасці ў яе традыцыйным гучанні і такая назва павінна стаць падставай устанаўлення назвы афіцыяльнай у „Спіску афіцыяльных назваў мясцовасцей у Польшчы".

Некаторыя назвы на Беласточчыне ўзніклі ў XVI-XVIII стагоддзях і пратрывалі ў нязменнай форме да нашых дзён. Запісаны яны былі не толькі на польскай, але і на беларускай мове, якая была дзяржаўнай у Вялікім княстве Літоўскім. Пазней, у часы панавання рускіх цароў, назвы сталі запісваць па-руску, уводзіць у месца даўнейшых назваў новыя — рускія. Пасля аднаўлення незалежнасці Польшчы ў 1918 г. былі вернуты традыцыйныя назвы. У пачатку II сусветнай вайны, праз нейкі час, у сувязі з тагачаснай палітычнай сітуацыяй, усе назвы мясцовасцей у Беластоцкім ваяводстве выступалі ва ўсходнеславянскай форме.

Дэфармацыі назваў гэта, праўдападобна, вынік недакладнага іх перавядзення са спісаў і карт пасля 1918 года. Часта сустракаюцца таксама прыклады, што на тэрыторыі, дзе кампактна пражываюць беларусы, афіцыйныя назвы знарок спольшчваліся.

У такой сітуацыі трэба было б стварыць пры Галоўным праўленні БГКТ камісію, якая пасля вывучэння гістарычных і моўных крыніц, запрапанавала б змены назваў для Камісіі ўстанаўлення назваў мясцовасцей пры Радзе Міністраў.

Думаю, што гэтая прапанова мае шанц на ажыццяўленне, а ўлічэнне вынікаў прац камісіі ўладамі было б доказам правільных адносін нашай дзяржавы да пытанняў, стаўленых нацыянальнымі меншасцямі.

д-р Янка Зенюк

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

СЦЕЖКА

Хто, калі і чаму даў Міры і Марку мянушку „беластаччане", ніхто ў вёсцы не ведае. Толькі прывыклі, і так іх называюць.

Міру і Марка аднавяскоўцы шанавалі, бо ніколі нікому нічога дрэннага не зрабілі, і гаспадарку вялі, як трэба.

Так праходзілі гады. Дзеці „беластаччан" выехалі ў горад — і старыя асталіся адны. Зрабіліся нейкія нервовыя, зайздросныя за кожную пядзю зямлі.

Ніхто ў вёсцы не памятае, ад якога часу ўсе людзі ходзяць праз поле „беластаччан" ад чыгункі. Даўным-даўно паявілася палявая сцяжынка. Раней Міра і Марэк не мелі прэтэнзіі, што хтосьці ходзіць і топча ім поле, а вось апошнім часам нікому не даюць праходу. Як толькі кагосьці ўбачаць, бяруць палкі і бягуць біць.

— Мы табе пакажам, як наша поле таптаць! — крычаць. — Ступі крок — галаву разаб'ем!

Усе спалохана вяртаюцца або ўцякаюць праз поле. Старыя бягуць за імі, але не даганяюць.

— Як вам мала поля, барыце ад гміны аблагі і рабіце, — гавораць усе.

— Узялі б мы, каб дзеці вярнуліся з горада, — з сумам гавораць старыя. — Але памятайце, свайго не дамо таптаць! — пагражаюць.

Ноччу нікога не бачаць, як будзе ісці па іхнім полі, і рашылі накапаць ямаў. Шмат людзей падае, але, на шчасце, ніхто не забіўся.

ВЯСЕЛЛЕ

У вёску прыехала Крыся з дачкой да сваёй маці, старушкі. Муж яе памёр і жанчына не хацела жыць на захадзе Польшчы. Думала знайсці нейкую работу ў горадзе на Беласточчыне, каб быць бліжэй сваіх родных мясцін.

Даведаўся аб гэтым Вася, старэйшы кавалер, які працаваў на гаспадарцы, і пачаў заляцацца. Крыся згадзілася быць яго жонкай. Пачалі рыхтавацца да вяселля. Мэблю сваю Крыся перавезла ў дом Васі. Пазавешвала свае занавескі, на падлозе палажыла свае дываны. У клубе, дзе мела быць вяселле, зрабілі прыгожую дэкарацыю. Купілі падарункі для найбліжэйшых сваякоў. Нанялі адборны аркестр і, як належыць, нарабілі вырабаў, купілі некалькі скрынак гарэлкі. Амаль мільён аддалі на ўсё.

Вяселле было б як трэба! Тыдзень да вяселля паехаў Васька да сваіх сясцёр і братоў, якія жывуць у горадзе, і напіўся колькі ўлезе. Прыехаў у пятніцу дадому і пачаў біць Крысю. Жанчына знервавалася: „Бадай ты прапаў, ёлупень! Я аднаго мела п'яніцу, яшчэ і другі такі будзе!"

Крыся вырашыла вярнуцца на захад. Мэблю, дываны і ўсе нажыткі перавезлі трактарысты з мясцовага СКРу. Малады, прыгожы хлопец Ярэк пачаў у дарозе пераконваць Крысю, каб вярнулася назад і выйшла замуж за яго. Крысі спадабаўся Ярэк і яна вярнулася. Жыве ў Ярка і добра ёй з ім...

Васька не паспеў наказаць усім запрошаным гасцям, каб не прыязджалі на вяселле. У суботу і ў нядзелю раніцай прыехалі ўсе на шлюб. З аркестра з'явіўся гарманіст Міша, хаця аркестру Васька адмовіў. У нядзелю ўсе госці селі за стол і пачалі піці, есці ды з Ваські насміхацца. Гарманіст сказаў: „Буду іграць! Што гэта, мярліны нейкія? Што маладыя не паладзілі — іх справа!". „Ірай, Мішка, ірай!" — крыкнуў нехта.

Васька ажно пачарнеў. Не мог сабе дараваць, што зрабіў з сябе такое пасмешышча.

Гарманіст іграў, а людзі танцавалі і спявалі.

Аўрора

„ВАСІЛЁЧКІ" У СМАРГОНІ І МІНСКУ

Сардэчнае прывітанне ў Крэве.

(Працяг са стар. 1)

сям'і Агінскіх. Палац моцна занядбаны, цяперака рэстаўрыруюць. У ім будзе музей і, магчыма, месца спатканняў музыкантаў і кампазітараў. Паланезы пана Міхала тут надзвычай папулярныя, асабліва той ля-мінор, што завецца „Развітанне з Радзімай".

У Сіньках нас вітаюць таксама хлебам-соллю ды капэлаю. На нашу сустрэчу з'язджаюцца з наваколля народныя беларускія калектывы, усе ў народных строях, „Васілёчкі" надзвычай шчаслівыя. У дваццаціпяцігадо-

Сяргей Лукашук, дырыжор „Васілёчкаў", прымае хлеб, ахвяраваны бельскаму калектыву ў Крэве.

ВЫБАРЫ І НАШ ВЫБАР

(Працяг са стар. 1)

справе, сёлета першы раз узнік шанц прыняць самастойны ўдзел у выбарах. Ці здолеем гэтым шанцам пакарыстацца — цяжка сказаць. Баюся, што для нас усё сталася занадта неспадзявана, раптоўна. Пасля вайны выраслі новыя пакаленні беларусаў, якія на такі стан рэчаў абсалютна не падрыхтаваны: ні псіхалагічна, ні арганізацыйна. Практычна ж не было часу, каб да гэтых выбараў падрыхтавацца належным чынам.

Ян Максімюк: Беларусаў нароўні з усімі грамадзянамі краіны кранае эканамічны крызіс ды ўсе іншыя нягоды жыцця, якія вынікаюць з гаспадарчага балагану і інфляцыі. Але, звыш таго, пад пагрозай знішчэння знаходзіцца іхняя нацыянальная самабытнасць, мова і культура. Што вы асабіста лічыце важнейшым у такіх абставінах: адвесці нашую актыўнасць для адбудовы нармальнага грамадска-гаспадарчага ладу ў краіне ці, можа, накіраваць нашы сціплыя сілы поўнасцю на захаванне нацыянальнай таесамасці беларусаў?

Сакрат Яновіч: Няма культурнага народу без добра развітай гаспадаркі, няма культурнага чалавека без заможнасці. Адначасна, заможны чалавек не можа быць некультурным. Тут існуе ўзаемазалежнасць. Калі заможны — то і культурны, і наадварот. Агульна кажучы.

Баюся, аднак, што наш уплыў на эканамічныя справы будзе невялікі. Наша эканамічная сітуацыя залежыць ад агульнай эканамічнай сітуацыі краіны. Мы можам мець уплыў, калі будзе аб'яўлены вольны рынак. Калі сапраўды будзе мець значэнне індывідуальная ініцыятыўнасць. Гаспадар можа здаваць многа малака, але што з таго, калі яму дзяржава так ударыць па цэнах, ажно ён скрыгатне зубамі і пакіне думку аб усялякай гаспадарчай ініцыятыўнасці. У такой сітуацыі мы можам мець найбольшы ўплыў у сферы духоўнасці. Хоць трэба памятаць, што калі мы будзем бедныя, то і нацыя наша будзе марная.

Калі б мы мелі магчымасць рэальна ўплываць на гаспадарчую сітуацыю, то і нацыянальную сітуацыю мелі б лепшую. Заўважце, што большасць нацыянальна свядомых беларусаў на Беласточчыне выводзіцца з сем'яў багатых гаспадароў або рамеснікаў, коратка кажучы, з сем'яў заможных. Горш з нацыянальнай свядомасцю ў асяроддзях рабочых, бо ж лёс іхняга матэрыяльнага забеспячэння залежыць не ад іх саміх, а ад майстра.

Ян Максімюк: Шмат хто з беларусаў на Беласточчыне думае прыблізна так: нас замала, каб мы нешта маглі змяніць. Таму і далей трэба жыць паводле прынцыпу: усё будзе добра, толькі нічога не трэба рабіць. Які ваш погляд на гэтую справу?

Сакрат Яновіч: Гэта ёсць рэштка псіхалогіі паншчыны, псіхалогіі прыгоннага мужыка, якому не трэба было думаць, бо за яго думаў пан. Пасля часоў феадалізму за нас думаў цар, а потым Сталін. Калі мы думаем, што нічога не трэба рабіць, то мы прапалі. Пры такой філасофіі мы свой лёс аддаем у чужыя рукі.

Справа не ў тым цяпер для нас, каб нешта выйграць ужо, а ў тым, каб памкнуцца да выйгрышу, каб рушыць да яго. Нам трэба пазбаўляцца псіхалогіі дзіцяці, якое хоча мець усё адразу, а калі таго не займее, то

вай гісторыі калектыву ніхто не памятае такіх прывітанняў. Затым распачынаецца артыстычная бяседа. Кожны з калектываў паказвае сваю праграму, свае здабыткі, свае песні. Не бракавала таксама і польскіх песень. Быў гэта своеасаблівы агляд народных песень: і сабраных на Беласточчыне, і са Смаргонскага раёна.

Нягледзячы на тое, што ўжо крыху змучыліся, едзем у Мінск. Перш за ўсё аглядаем ґорад, галоўным чынам крамы і вялікія „універмагі". Перад гмахам тэлебачання чакае нас кіраўнік рэдакцыі Таццяна Кашмарава. Ідзем у студыю, каб зарэгістраваць нашу праграму. Рэжысёр праграмы Вера Рудская выразна задаволена першай рэпетыцыяй, а „Васілёчкі" ні трохі не паказваюць ні хвалявання, ні здзіўлення, апынуўшыся сярод гушчэчы камераў і рэфлектараў. Пачынаюцца шматгадзінныя запісы для тэлебачання. Праграму вядзе Зінаіда Бандарэнка, якая адначасова бярэ міні-інтэрв'ю ў Сяргея Лукашука, у яго жонкі, а таксама ў Лявона Кудзіна і Валянціны Мароз. На каляровых маніторах і плёнцы строі бельскіх „Васілёчкаў" выглядаюць надзвычай зырка. Шкада, што гэтага не бачаць жыхары Бельска, асабліва тыя, якія сумняваюцца не толькі ў сэнсе дапамогі калектыву, але і ў тым, ці варта, каб ён увогуле існаваў. Калектыў дзейнічае дзякуючы самаадданасці і грамадскай ахвярнасці сваіх членаў. Якраз яны, людзі з калектыву, супольна ствараюць культурныя якасці, бо адчуваюць унутраную патрэбу супольнага спявання. Традыцыя такая вядзецца здаўна. Не зразумее яе той, хто замыкае прыватнае жыццё выключна ў бетонных сценах трохпакаёвай кватэры.

Вяртаемся ізноў у бляску сонца і зелені траў і лістоты. Пакідаем Беларусь, блукаемся па вуліцах Вільні, каб вярнуцца на родную старонку, да радні.

Вітальд Дачынскі
Фота аўтара

„Васілёчкі" ў Доме афіцэраў у Смаргоні.

Мужчынская палова „Васілёчкаў" у студыі тэлебачання ў Мінску.

...і жаночая палова „Васілёчкаў", таксама перад камерамі.

СУМНА І СТРАШНА

На трэці дзень Вялікадня паехаў я на праваслаўны могільнік у Беластоку, каб пакланіцца спачываючым тут навечна.

Кожны раз, калі толькі зайду за паркан, агортвае мяне сум і страх. Кожны могільнік сведчыць аб яго людзях, аб іх веравызнанні і нацыянальнасці. Тым часам на нашых праваслаўных могілках розныя крыжы і розныя на іх надпісы — польскія і рускія. Адзіны, бадай, на ўсе могілкі помнік сведчыць аб тым, што тут пахаваны беларус. Гэта помнік Юрку Геніушу.

На мой погляд, разнабой у надпісах і крыжах дрэнна сведчыць аб людзях, якія пакуль што астаюцца ў жывых. Яны заблытаныя, не ведаюць, як лепш камусьці дагадзіць, як і ў жыцці. Я не гавару аб праваслаўных паляках, якія шануюць сваю мову і свой алфавіт. Ведаю шмат беларусаў, якія ляжаць пад чужымі крыжамі. Божа, не спрачайцеся са мною, што вы так мусілі, што няма мастакоў, якія робяць беларускія надпісы на крыжах. Няпраўда. Рамеснік напіша ўсё, што вы яму дасце, і крыж зробіць, які закажаце. Найгоршая бяда ў тым, што мы хочам ставіць і Богу свечку, і чорту агарак. Мы віляем хвастамі, як лісы, абы для ўсіх быць добрымі.

Крыж над праваслаўнай магілай на праваслаўных могілках павінен быць праваслаўным, бо гэта як бы памост паміж жывымі і памершымі, бо гэта помнік чамусьці важнаму, што не павінна канчацца разам са смерцю чалавека. Чаму мы такія паўзуны і гатовы ўсім падлізвацца, чаму абыякавыя да нацыянальнага, чаму дбаем, каб толькі напхаць трыбух, прыгожа апрануцца і выспацца?! Не думаем аб сваім гонары, аб сваім я...

З жахам думаю, што з намі будзе праз сто год. Што гаварыць аб асіміляцыі сярод жывых, калі яна пашыраецца і на могілках.

Васіль Петручук

адразу расчароўваецца і плача. Мы замнога плачам, а замала ратуем саміх сябе.

Ян Максімюк: Ды ўсё ж такі на маю думку, значных вынікаў беларусы для сябе не даб'юцца, калі непрыхільна будуць ставіцца да нас палякі, калі далей будуць лічыць нас чужынцамі. І наадварот, калі мы — іх...

Сакрат Яновіч: Мы, як кожная нацыянальная меншасць, залежым ад большасці. Агульна кажучы, як адносіцца да нас будуць палякі, так мы будзем адносіцца да іх. Таму для нас вельмі важна будаваць карысныя адносіны з боку палякаў. Але на гэта рашаючага ўплыву мы як меншасць мець не можам.

Як зазначаюць шматлікія польскія палітыкі, адносіны палякаў да нацыянальных меншасцяў рашаюць пра палітычную культуру ў краіне і пра лёс дэмакратыі. Як доўга паляку ў нас беларус будзе здавацца ворагам, так доўга ў Польшчы не будзе дэмакратыі.

БІЯГРАФІЯ КАНДЫДАТА

Сакрат Яновіч нарадзіўся ў 1936 годзе ў Крынках, у гаспадарскай сям'і. Закончыў Электрычны тэхнікум у Беластоку, працаваў нейкі час на беластоцкіх фабрыках. Перайшоў на работу ў „Ніве" з моманту яе заснавання ў 1956 г. Адначасна з публіцыстыкай пачаў змяшчаць у „Ніве" свае першыя літаратурныя творы: мініяцюры і кароткія апавяданні. У 1969 годзе выйшла першая кніжка Сакрата Яновіча на беларускай мове: зборнік мініяцюр і апавяданняў „Загоны". У 1970 годзе Яновіч быў прыняты ў Саюз польскіх пісьменнікаў. На схіле шасцідзесятых гадоў публіцыстыка Сакрата Яновіча, якая паказвала гаспадарчы занапад беларускай вёскі, пачала муляць вочы мясцовым заправілам палітычна-эканамічнага жыцця, бо не была сугучная афіцыяльнаму погляду, што ўсё ідзе добра і пойдзе яшчэ лепей. Яновіч, як „дэмагог у пытаннях сельскай гаспадаркі і беларускі нацыяналіст", быў звольнены з работы ў „Ніве", затым выключаны з партыі. На працягу наступных дзесяці гадоў пісьменнік хапаўся за розныя заняткі, пераважна як чорнарабочы, каб зарабіць на сям'ю і жыццё. У 1973 годзе завочна закончыў польскую філалогію ў Варшаўскім універсітэце. Працаваць у „Ніве" зноў стаў у 1980 годзе. Да гэтай пары выйшла каля паўтара дзесятка кніг Сакрата Яновіча (у тым ліку два раманы: „Сцяна" і „Самасей"), пераважна ў перакладах на польскую мову. Адна з ягоных кніжак, „Сярэбраны яздок", была апублікавана ў 1978 г. у Мінску. У 1984 годзе ў Лондане былі апублікаваны „Мініяцюры" Яновіча ў перакладзе на англійскую мову (пераклады былі змешчаны ў кніжцы паралельна з арыгіналамі). Сакрат Яновіч вядомы перад усім як празаік, але ён жа і аўтар сцэнічных твораў, шматлікіх эсэ і нарысаў па беларускіх пытаннях, а таксама перакладаў як з польскай на беларускую мову, так і з беларускай на польскую. У 1986 годзе выйшла кніжка „Беларусь, Беларусь", напісаная Яновічам па-польску, выдатны гістарычна-лірычны эсэ, які да сённяшняга дня выклікае моцны рэзананс і самыя супярэчлівыя ацэнкі ў колах польскай і беларускай інтэлігенцыі, адначасна з'яўляючыся асноўным падручнікам па гісторыі польска-беларускіх адносін.

Сакрат Яновіч з жонкай Таццянай жывуць у Беластоку на вул. Марыі Кюры-Складоўскай 6, кв. 12. Маюць двух сыноў: старэйшы працуе мастаком, малодшы — выкладчыкам у Музычнай акадэміі.

Ян Максімюк
Фота Здзіслава Лянкевіча

ЛЕС НЕ ЛЕС, ЗА ДРЭВА НЕ СХАВАЕШСЯ

Паміж Шаршанямі і Грабаркай, непадалёку Рускага Баратынца, ляжыць вёска Паўлавічы. Сваю назву ўзяла яна ад радавога прозвішча. Як падаюць у *„Люстрацыі падляшскага ваяводства з XVII ст."*, быў тут калісьці млын з фольвашам, пры якім на рэчцы Машчонай знаходзіўся тартак. Зямля і ўсё гэтае належалі Матысу Паўловічу. Вось ён і даў пачатак вёсцы.

Жыла ў гэтай вёсцы адна сям'я, якую спіткала вялікае гора. Паміралі дзеці. Кожнае, што народзіцца, здавалася б, здаровае, памірала, не пражыўшы і некалькіх месяцаў. Аднойчы, калі жонка мела радзіць чарговае дзіця, адвячоркам нехта пастукаў у дзверы. На парозе стаяў жабрак. Муж ужо было хацеў вярнуцца ў хату, каб вынесці ломаць хлеба ды сала кавалак, калі той прытрымаў яго рукою і нанач пачаў прасіцца. Восенню гэта было. Ночы халодныя.

— Мне хаты не шкада, але бяда, знаеш — жонка радзіць будзе, — адказвае муж.

— Дык я ж магу на падлозе, у куточку недзе. Абы толькі пад дахам, — просіцца дзед.

І ўвайшлі з дзедам у хату. Пакуль жабрак раскладаў у куце свае мяшочкі, муж прыбраў тое-сёе на стол і селі вячэраць.

— Вось так і чакаем, не ведаючы чаго, ці цешыцца, ці плакаць, — пачынае размову муж.

І тут расказаў ён аб усіх шасцярых, якія адно па адным паміралі зараз жа пасля нараджэння. Жабрак задумаўся, памаўчаў хвіліну і кажа:

— Калі пачнуцца роды, збудзі ты мяне і я адбяру гэты раз.

Так і вырашылі. Будзіць за поўнач муж жабрака:

— Уставай! Ужо пачалося!

Нарадзіўся сын. Выкупаў дзед дзіця і папрасіў макотру ды грамнічную свячу. Выбіў у макотры дно і прыкрыў ёю агонь свячы. Сам узіраецца ў паблеск, што над макотраю, і будучыню дзіцяці чытае. І чуе, як на трох мовах прадказваюць лёс нованароджанага. Усе згаджаюцца на адно: што ў дзень свайго шлюбу ўтопіцца ён у студні. Выслухаў дзед, не гаворачы аб гэтым нікому, і кажа:

— Запрасеце мяне на шлюб вашага сына. Толькі не забудзьце!

Ішлі гады, хлопец рос і прыйшоў час жаніцца. Сям'я рыхтавалася да вяселля. Напрасілі гасцей. Забыліся, аднак, пра дзеда. Бацька маладога, успомніўшы абяцанае, у апошнюю хвіліну паслаў за ім коней. Прыехаў жабрак і давай прасіць, каб далі яму малаток, гваздзей і дошак. Здзівіліся хатнія, здзівіліся госці, што, мабыць, дзеду нешта памяшалася, але просьбу выканалі. Калі ў хаце гасцявалі, рыхтуючыся да выезду на шлюб, жабрак прабег цэлую вёску і пазабіваў студні.

У хаце праспявалі *„Калясом сланэчка"*. Бацькі паблагаславілі сына, і госці, за маладым, пачалі выходзіць, каб сядаць на вазы ды да вянца ехаць. Але малады, замест на воз уваходзіць, падыйшоў да калодзежа. Хацеў у яго зазірнуць, але той забіты. Ён тады да суседа — там тое ж самае. І так бегаў ад хаты да хаты, але ўсюды студні пазабіваны. Дабегшы да апошняй, лёг на набітыя дошкі і памёр.

— Значыць так, — кажа Пятро Пура, які расказаў гэтую легенду, — што каму пісана — ад таго не ўцячэш. Лёс не лес, за дрэва не схаваешся.

Міхась Шаховіч

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Сама ўжо не ведаю, што лепшае ў жыцці: браць ці даваць. Мне заўсёды здавалася, што калі нехта некага кахае, дык гатоў зняць для яго зорачку з неба. Аддаць усё, што мае, з адной толькі думкай, каб убачыць радасную ўсмешку на твары каханага чалавека. Так мне заўсёды здавалася, а жыццё павярнула ў іншы бок.

Я закахалася без памяці. Мушу табе, Сэрцайка, прызнацца, што нікога ў сваім жыцці я так не кахала. Я — студэнтка, але хлопцы ў мяне ўжо былі. Ды толькі гэты быў для мяне найдаражэйшы і яму я аддала сваё дзявоцтва. Ён — таксама студэнт, з даволі заможнай сям'і. Яго бацькі нават у даны момант працуюць за мяжой. Прысылаюць яму надта модную вопратку, самыя сучасныя пласцінкі. Купілі нават машыну. На гэтай машыне вельмі часта падвозіць ён і мяне. Часамі мы выязджаем кудысьці за горад, бо трэба сказаць, што мы мусім сустракацца найчасцей у лесе. У мяне ў хаце дзве сястры і бацькі, а хлопец мой жыве з братам і бабуляй, якая наогул ніколі не выходзіць з дому.

Аднак жа ёсць і пару непрыемных спраў, якія не даюць мне спакою і, хаця я аддалася яму, то пачынаю задумвацца, ці будзе ён добрым мужам. Вось, напрыклад, такі факт. Ён жыве на адным канцы горада, а я — на зусім супрацьлеглым. Калі вяртаемся з-за горада, дык ён падвозіць мяне да аўтобуснага прыпынку і я далей мушу таўчыся аўтобусам, а ён сабе едзе на машыне дахаты. Напрыклад, ён мінулай восенню запрапанаваў пару разоў з'ездзіць у грыбы. Мы назбіралі нямала пячурыц (якраз трапілі на полі) і ўсе грыбы ён завёз дахаты, нават не падумаўшы, што мо і ў маёй хаце яны прыгадзіліся б. А ўжо найгорш, калі вырашым пайсці ў нейкую кавярню. Ён будзе мяцца, гаварыць, што не мае пры сабе дробных, або скажа наогул, што лепш не хадзіць (а ведае ж, што я люблю паглядзець на людзей у кавярні). Я, вядома, заўсёды плачу грошы, не ацягваюся, бо мяне ў хаце так навучылі, што лепш даць, чым прасіць. І вось, напрыклад, абразок. У майго хлопца грошай „няма", я плачу ў кавярні за сябе і за яго, а, выйшаўшы, ён убачыў цікавячую яго кніжку ці пласцінку, і тады высвятляецца, што грошы ён мае, бо гэта хоча купіць ён сабе. Ніколі не купіў мне ніводнай кветачкі і мне так крыўдна, калі бачу, як мае намнога скрамнейшыя, бяднейшыя сябры прыносяць сваім дзяўчатам кветкі. Што рабіць, парай, Сэрцайка!

Марта

Марта! Напэўна, лепш даваць, чым браць. Тады чалавеку больш прыемна, а зрэшты, і памятае ён аб гэтым даўжэй. Але наогул, то крый мяне Божа ад такога мужа. Гэта ж падумаць: для сябе ён грошы мае, а на супольную каву і залатоўкі не знайшлося! Думаю, што не кахае ён цябе па-сапраўднаму, бо ў жыцці бадай так яно і ёсць, як табе здавалася раней, што калі хто каго кахае па-сапраўднаму, дык мог бы яму аддаць усё. Твой хлапец — страшэнны эгаіст. Эканоміць на бензіне, а ты таўчэшся аўтобусам. А грошыкі ж напэўна яму бацькі даюць някепскія (калі далі самаход, то даюць і на самаход). Дый і з тымі пячурыцамі таксама дзікая справа. Адзіным фактам, які тут гаварыў бы ў яго карысць, гэта магло б быць тое, што мусіла б ты расказаць бацькам, дзе збірала тыя пячурыцы.

Шкада, што аддалася ты так мала вартаснаму чалавеку. Пакуль яшчэ не позна, разглянься навокал і пратры вочы! А дзявоцтва? Яго і так варта калісь страціць!

Сэрцайка

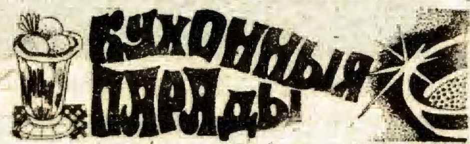
ВЕР-НЕ-ВЕР

Астроне! Каля нашага блока ёсць маленькія агародчыкі. З самага краю ёсць мае два загончыкі, а далей — суседкі. Загоны суседкі чысценькія, прапалатыя, а мае — зялёныя-зялёныя, на іх расце, здаецца, ячмень або пшаніца высокая, каласістая. І поўна зелля. Гляджу, а з другога боку хтосьці ўжаў трошкі, але зжатага няма. Раптам я ўжо ў нейкай клуні. У ёй вельмі многа людзей. Нас усіх замкнулі і мы не можам выйсці. З аднаго боку замкнуты дзверы, а з другога — абрыў і ўнізе рака. Яна вельмі глыбокая. Хтосьці ўкінуў камень у яе і ён ляцеў, можа, 20 мінут, пакуль даляцеў да дна. Я вельмі прашу якогась мужчыну, каб ён нас выпусціў, нават грошы хочам даць, а ён не хоча адчыніць дзверы. Гэты мужчына даў мне ў левую руку талерку з перагарэлым вуглем (хутчэй гэта быў камень, які часта бывае ў вуглі), а ў правую руку даў ключ. Я іду да дзвярэй, а той вугаль-камень пачынае знікаць. Я перажагнала яго і пачала маліцца, але гэта не памагло. Далей знікаў. Я глянула на правую руку, раскрываю яе, а ключ так пагнуўся ў маёй руцэ, што з яго выйшаў тоўсценькі крыжык. На гэтым прачнулася. Ці адчыніла дзверы — не памятаю.

Анна

Анна! Сон твой наскрозь нядобры. Здавалася б, загоны тваёй суседкі чысценькія і зялёныя, а на іх расце каласістае збожжа. Але ж — і поўна зелля. Пасля ты апынулася ў нейкай клуні, у якой было вельмі многа людзей (страта самастойнасці), а да таго ж ты з усімі была замкнутая і не магла выйсці. З другога ж боку быў абрыў і вельмі глыбокая рака. Вельмі кепска! Нешта ў цябе „абарвецца" і будуць вялікія клопаты. Вельмі кепска і тое, што мужчына даў табе талерку з перагарэлым вуглем — вугаль гэты абазначае, што чакаюць цябе непрыемнасці. Ды і ключ у тваёй правай руцэ, які прадвяшчаў бы нейкую выгадную здзелку, добры інтарэс, пераўтвараўся ў крыжык — і гэта прадвяшчала б, што на сэрцы ў цябе будзе сум і крыўда.

Астрон

СТРАВЫ З КРОЛІКА

Кролік у нас неяк не надта папулярны. Кожны ахвотней купіць кавалак свініны ці нават кураня. Аднак жа мяса кроліка, адпаведна падрыхтаванае, вельмі смачнае.

Найчасцей кроліка тушаць. Трэба парэзаць яго на кавалкі, нацерці часнаком, расцертым з соллю, і спырснуць лімонам. Так павінна мяса паляжаць пару гадзін. Гэтыя кавалкі пасля абсмажыць на тлушчы і пераклажыць у каструльку, спырснуць булёнам і тушыць, накрыўшы. Калі мяса будзе амаль мяккае, пасыпаць яго перцам і паліваць кіслай смятанай з лыжачкай мукі. Падаючы, пасыпаць зялёнай пасечанай пятрушкай.

Пякуць кроліка наступным чынам. Найперш трэба падрыхтаваць запраўку: 2 лыжкі алею і 2 лыжкі віннага воцату або лімоннага соку вымяшаць з прыправамі, стоўчанымі разам: 1-2 лавровымі лісткамі, 1-2 зярняткамі англійскага зелля, пару зярняткамі перцу і ядлоўца. Памазаць гэтым кроліка зверху і ў сярэдзіне, а таксама абложаць скрылёчкамі цыбулі. Так кролік павінен паляжаць да наступнага дня. Пасля зняць цыбулю і сцерці запраўку, але не паласкаць. Можна мякчэйшыя месцы нашпікаваць кавалачкамі капчонай саланіны ці бачку. Кавалак масла палажыць у сярэдзіну кроліка і кавалак наверх; палажыць кроліка на бляшку. Уставіць у гарачую духоўку і пячы, паліваючы час ад часу соусам.

Вілкай праверыць, ці кролік мяккі. Парэзаць на кавалкі, палажыць на талерку і паліць соусам. Падаваць кроліка з фрыткамі і тушанымі буракамі.

Можна кроліка стушыць інакш. Кавалкі кроліка нацерці соллю і падсмажыць на масле з дробна пасечанай вялікай цыбуляй. Калі мяса падсмажыцца, дадаць кавалак дробна нарэзанай шынкі або нятлустага бачку, 3-4 нарэзаныя пячурыцы, лаўровы лісток, 1-2 зярняткі англійскага зелля, шклянку булёну і столькі ж белага сухога віна. Тушыць, а калі мяса будзе мяккае, дадаць лыжку масла, расцертага з лыжкай мукі, перац па смаку і пасечаную зялёную пятрушку. Соус, ужо не гатуючы, можна запраўіць збітым жаўтком.

Гаспадыня

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

АПТЫМІСТЫЧНА Ў ОРЛІ

На змену васьмікласнікам у школе рухтуецца цяперашні шосты клас. На здымку яны са сваёй настаўніцай Аннай Шыманскай. Злева направа: Аня Главацкая, Агнешка Рагоза, Анэта Шыманская, а за настаўніцай — Габрыеля Гаворка, Маніка Харуй і Ася Кулік.

Не раз чытачы „Зоркі" бачылі на яе старонках у куточку „Вучнёўская творчасць" вершы дзяцей са школы ў Орлі. І гэта не так сабе. Бо ў гэтай школе вучні на ўроках беларускай мовы не толькі пазнаюць творчасць беларускіх пісьменнікаў, але і прабуюць самі выказаць мастацка свае думкі. Рабілі яны па прапанове настаўніцы конкурс на верш пра вясну, зіму ці лета, прабавалі выказваць свае думкі пра адносіны да роднай мовы і традыцыі бацькоў, ды і наогул у пісанні лістаў да нашай газеткі.

У гэтай школе ўсе дзеці вывучаюць родную беларускую мову. Доўгія гады тут існаваў беларускі пазалекцыйны гурток. А цяпер яго ролю спаўняе класная работа. Вось, напрыклад, увесь восьмы клас — гэта тэатральны калектыў. Сёлета вучні з Орлі падрыхтавалі да тэатральнага конкурсу п'еску Сакрата Яновіча „Люцынка-інжынерыха". А раней яшчэ, у мінулым годзе, ставілі п'еску Юркі Генюша „Вываражыла". З гэтай п'ескай ездзілі нават па вёсках, паказвалі яе для старэйшых жыхароў. А адзін раз, у вёсцы Кнаразы, разам з вучнёўскім музычным калектывам „Зарняткі" з Пашкоўшчыны, давалі платны канцэрт, а сабраныя грошы перадалі на фонд пабудовы беларускага музея ў Гайнаўцы. Наогул, настаўнікі вельмі хваляць сёлетні восьмы клас за яго актыўнасць, заангажаванасць у працы на карысць школы і свайго асяроддзя. „Гэты клас надоўга застанецца ў памяці школы", — сказала аб іх настаўніца беларускай мовы Анна Шыманская.

Вельмі масава прайшоў у школе дэкламатарскі конкурс. Удзельнічала каля 30 чалавек. На раённы агляд у Кляшчэлях паехалі сем вучняў. Шасцікლас-

(Працяг на стар. 10)

Восьмы клас, самы актыўны і адданы школьным справам, рыхтуецца развітвацца са сваёй школай. Усяго ім добрага ў далейшай вучобе і пажаданні, каб споўніліся іх мары ў далейшым жыцці.

Васіль Лаўрыновіч

ПРАЛЕСКІ

На пагорачку,
На ўзлеску,
Дзе снягі ужо сплылі,
Сінявокія пралескі
Раніцою расцвілі.

Хоч не хочаш —
Крок запыніш,
На пралескі
Позірк кінеш.
А яны і не хаваюцца —
З кожным з нас вітаюцца,
Кожнаму ўсміхаюцца.

Рыгор Ігнаценка

ЦЕСЛЯРЫ

Люблю адпачываць на ўзлессі. Тут мне кожнае дрэва знаёма. Ведаю нават, дзе які сучок тырчыць, дзе губка расце.

У асінцы, што туліцца да векавой хвоі, ёсць дупло. Летась у ім стракаты дзяцел жыў. Падыду, бывала, да асінкі — тук, тук, — паляпаю тронкам нажа па ствале. Высуне дзяцел з дупла галоўку ў чырвонай шапачцы і незадаволена: „Чык, чык!" Маўляў, што трэба? Ціхенька, каб не турбаваць гаспадара, адыду ўбок. Пацёра дзятляняттак выгадавалі тут клапатлівыя бацькі.

Вясною я зноў вырашыў сям'ю дзятлаў адведаць. Тук, тук! — ляпаю па дрэве. Вылазіць. Толькі, вось дзіва, не мой знаёмы дзяцел, а круцігалоўка. Села на галінку побач і давай галавой круціць, непрыгожа крыўляцца.

— Няўжо, — пытаюся я ў лесніка дзеда Зміцера, — малая круцігалоўка дужага дзятла з дупла прагнала?

— Ды не, — смяецца ён. — Гаспадар сам яго пакінуў. Дзятлы двойчы не селяцца ў адным дупле. Штогод сабе новыя кватэры будуюць. А старыя іншым птушкам пакідаюць — удодам, гарыхвосткам, совам... Бачыш, будуюць лясным насельнікам жыллё.

Дык вось чаму дзятлаў цеслярамі завуць.

Вершы Віктара Шведа

ГАСЦІННАЯ ЦЁТКА

— Еш, еш, Марцін,
Дзевяты блін.
Сказаць хачу:
Я не лічу.

— Дзякую, цёця.
Комам у роце
Стане дзевяты.
Пайду дахаты.

БЯРЫ ПРЫКЛАД З БАЦЬКОЎ

Тата пакараў Адама.
З плачам той спытаў праз хвілю:
— Ці цябе бацькі таксама,
Калі быў маленькі, білі?

— Не каралі аніколі,
І таму мне вельмі прыкра.
— Дык чаму ж рукам даў волю?
Не бярэш з бацькоў ты прыклад?

ДАЎ СЛОВА

Настаўнік сварыцца на Ўладка:
— Заўсёды ў нас з табой крамола.
Ізноў спазніўся на заняткі,
Хоць блізка так жывеш ад школы.

— Прасіла мама, шыю, вушы
Каб вымыў я дакладна з бруду.
Дык сёння слова даць я мушу:
Больш гэтага рабіць не буду.

ЯКІ Ж ТУТ ВЫБАР?

— Мой ты сыночак невялічкі,
Сумна табе, — азваўся тата. —
Ці хочаш, каб табе сястрычку
Купіць або малога брата?

— Хачу ці не хачу таго я, —
Адрэзаў тут разумнік Вацік, —
І так паявіцца малое
У хуткім часе ў нашай хаце.

РОЗУМ І ДУРНОТА

Прыбег Сярожа з сінякамі
Са скаргаю на Мікалая.
Гарэзу пакараўшы, мама
Як жыць павінен павучае:

— Ты кулакамі пасінячыў,
Дурніла, вернага Сярожу.
Той толькі будзе мець удачу,
Чый розум дурасць пераможа.

У РУКАХ ПЕЦІ ЗАПАЛКІ СВЕЦЯЦЬ

Вярнуўшыся з рыбалкі,
Татулька просіць Пецю:
— Купі, сынок, запалкі
Ды паспрабуй, ці свецяць.
Не дачакаўся тата:
Меў жа прыйсці за хвілю!
Сын на парозе хаты
Сказаў: — Усе свяцілі!

ВЕРКА ГЛЯДЗІЦЬ У ЛЮСТЭРКА

Мама даведацца хоча:
— Чаму гэта дачанька Верка
Раптам заплюшчвае вочы,
Калі заглядае ў люстэрка?

Адказвае маме малая,
Сканфужана біцам бы трошкі:
— Цікава мне, як выглядаю,
Калі ноччу сплю ў сваім ложку?

(Працяг са стар. 9)

АПТЫМІСТЫЧНА Ў ОРЛІ

ніц Габрыелю Гаворка і Аню Главацкую, а таксама васьмікласніц Асю Гаворка, Асю Куну і Анелю Федаровіч падрыхтавала настаўніца Анна Шыманская, а вучаніц чацвёртага класа — Касю Ігнацюк і Эву Стэльмашук — настаўніца Яўгенія Тхарэўская. Аня Главацкая, Ася Гаворка і Ася Куна занялі добрыя месцы і на цэнтральным аглядзе дэкламатарскага конкурсу, які адбываўся ў Беластоку.

Цяпер васьмікласнікам рыхтуецца маладая змена. Вучні шостага класа хочуць праявіць сябе не горш, чым іх старэйшыя сябры. Яны ўжо ў сваім класе таксама арганізавалі тэатральны гурток і хочуць добра выступіць у чарговым аглядзе.

Не раз выступалі на сцэне і выхаванкі настаўніцы музыкі Ніны Шуй. Ужо некалькі год спяваюць беларускія песні спачатку шасцёрка, а цяпер пяцёрка дзяўчатак. І сёлета яны рыхтуюцца да нашага конкурсу. Жадаем і ім займаць самыя лепшыя месцы, а галоўнае — несці ў народ нашыя цудоўныя песні, нашы звычаі і традыцыі. Каб наша песня і наша беларускае слова не толькі не забывалася, але шырылася і сярод маладога пакалення.

Пакуль што ў школе вельмі цяжкія ўмовы навучання. Стары школьны будыначак вельмі малы і не змяшчае і паловы вучняў. Школа наймае некалькі вясковых хат, але і гэта не вельмі памагае. Дзеці ездзяць нават вучыцца ў суседнюю вёску Крывая, дзе ёсць добры будынак, але няма ў вёсцы дзяцей. Усе гэтыя цяжкасці лагодзіць думка аб бліжэйшай радаснай будучыні. На вачах усіх расце новая вялікая і прыгожая школа. Яна з вялікім запасам павінна змясціць 300 вучняў Арлянскай школы. Будзе ў ёй і вялікая гімнастычная зала, і святліца, і сталоўка, і кабінеты — адным словам, усё, што патрэбна школе. а чаго цяпер так усім ім не хапае. Калектыў настаўнікаў і вучняў вельмі хоча пасябраваць з нейкай беларускай школай, але запрасіць да сябе гасцей зможа толькі за год, калі плануецца адданне новай прыгожай шматпавярховай і светлай сучаснай школы.

А „Зорка" жадае дзецям з Орлі хутчэйшага пераходу ў новы будынак, а таксама, нягледзячы на цяжкія ўмовы навучання, добрых і моцных пяцёрак усім.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Расце будынак новай школы. Від з вуліцы. На пярэднім плане — гімнастычная зала.

Від з падворка.

Вучнёўская творчасць

* * *

Беларусь! Ты край паэтаў!
У гарадах і на сяле
Вершы пішуць кават дзеці,
Вершы пішуць пра цябе.
Горад Мінск — цудоўны горад,
Горад сонца і вясны,
І вялікі, і зялёны,
Самы лепшы на зямлі!
Беларусь, твае азёры,
Нібы вочы, свецяць мне.
Поўны мар, аб шчасці зоры
У беларускай вышыні.
Я табе дару маленькі
Гэты вершык, Беларусь.
Я люблю цябе, як маму,
Я табою ганарусь.

Вера Бурлак,
вучаніца 5 класа.
Мінская школа № 115

ВЯСНА

Хто не любіць вясны?
Усе любяць! — адкажам
дружна.
Бо вясна — гэта кветкі,
Што цешаць вочы,
І колерамі і пахам.

Вясна — гэта
Цвітучае дрэва,
Спеў салаўя,
Зялёная траўка
І — вялікая радасць.

Ася Янушкевіч,
школа ў Нарве

САБАКА

Мой сабака — грозны звер,
Шчэрыць зубы да людзей.
Скача смела па падворку,
Я ж чытаю ўсё „Вясёлку".

Мама, тата, дзед і баба
Прагулялі з ім ўвесь ранак,
Ужо й вечар завітаў,
А сабака ўсё бурчаў.

КОШКА І КОТ

Сядзіць кошка на руках,
Глядзіць грозна на ката,
Кот хвосцікам памахаў,
Кошка мяўкнула — мяў, мяў.

Кошка гыцнула: гыц, гыц.
І зноў на ката фурчыць,
Кот тады пералякаўся
Ды на плот ад нас схаваўся.

Кошка мяўкнула кіслява:
— Ну, з цябе, кот, і разява.

Крыся Плева, 4 клас.
Школа ў Ласінцы.

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Я ўжо прасіла Цябе апублікаваць мой адрас. Ты гэта зрабіла. Вялікае дзякуй за гэта. Мне прыйшло шмат пісем. Адна дзяўчынка нават запрашала мяне ў госці. З майго класа дзяўчаткі прасілі таксама, каб да іх прыслалі адрасы дзяўчаткі з Польшчы. Калі гэта можна, надрукуйце ў газеце мой адрас зноў. Няхай мне напішуць. Я ўсім адкажу і раздам адрасы сяброўкам. Мой адрас: БССР, 220131, г. Мінск, вул. Міарашнічэнкі, 15-92. Юля Тышко. Хачу, таксама, праз вашу газету перадаць прывітанні маім сябрам у Польшчы — Міры, Агнешцы, Андрэю. Пішыце да мяне.

З прывітаннем
Юля Тышко

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"

Вучуся я ў трэцім класе Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных. Наш клас складаецца з трынаццаці вучняў. Аврача нашай сяброўкі Сільвіі Скурскай, усе мы вывучаем беларускую мову. Вучыць нас настаўніца Анна Панфілюк. „Зорка", я прыдумала некалькі рыфмаванак. Вось яны:

Па-над лужкам
Ляцела мушка
І штосьці шапнула
Мне на вушка.

* * *

Паляцела Чубатка
Шукаць свайго татку.

* * *

Хадзі, хадаку,
Па левым баку.

З прывітаннем
Эміля Дзмітрук
вуч. 3 класа,
Дубічы-Царкоўныя

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 222660, Мінская вобласць, г. Стоўбцы, вул. Цітова, 12, кв. 1. Міша Міхно.

* * *

СССР, 163020, г. Архангельск -20, Набережная Георгия Седова, 21, кв. I. Чижовой Лене. 10 год.

* * *

БССР, 220055 г. Мінск-55, Пр. „Известий", 4, к. 1, кв. 19. Алёна Барысоўская. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 4, кв. 66. Наташа Няжурына. 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 40. Юля Кішкурна. 4 клас.

* * *

БССР, 220014, г. Мінск-14, 5 „Железнодорожный" пер. 10, кв. 2. Таня Анісімава. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Р. Люксембург, 106, кв. 19. Наташа Бабосава. 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 56-А, кв. 53. Ларыса Казлоўская. 8 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 51, кв. 63 Наталля Плісько, 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 71, кв. 21. Наталля Шэрашава. 8 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 59, кв. 57. Алена Семеж. 5 клас.

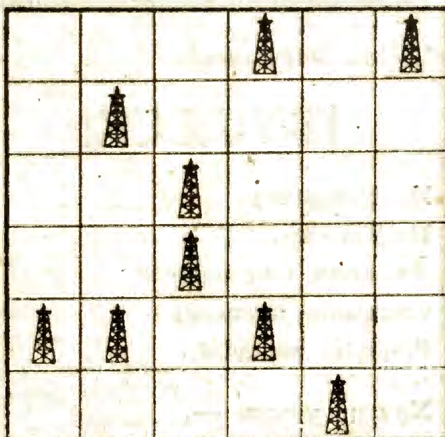
* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, Бетонны праезд. 21, кв. 5. Алена Сінкевіч, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36 вул. Купрыянава, 1 кв. 16. Максім Краўцоў. 3 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Адзін багаты арабскі шэйк хоча падзяліць сваё нафтавае поле пароўну на трох сыноў. Кожны сын павінен атрымаць аднолькавую лічбу квадратаў поля і па роўнай колькасці вежаў. Зрабі падзел паміж імі.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка".

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 19 V — 8.05 Hist. kl. VII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gospodarczy. 9.40 „Pusta klatka” — film TVP. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr dnia i DT — Wiad. 16.05 Mieszkać — wszechnica budowlana. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 Wyścig Pokoju — etap XI; 18.35 „Rok 1939” — pr: publ. 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV na Świecie: Jana Dudkova wg opowiadań J. Nerudy — „Arabeski”. 21.15 Studio Wyborcze. 21.30 Kronika Wyścigu Pokoju. 21.40 Otwarte Studio — pr. publ. 22.40 DT — Echa dnia.

Sobota 20 V — 7.00 TTR — s. IV Mat. 7.30 TTR — s. IV J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Drops” oraz film z serii „Fragglesi”. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.20 Kołobrzeg zaprasza — pr. rozr. 11.50 Tel. Koncert Życzeń. 12.20 Wyścig Pokoju — etap XII 13.40 Tel. Teatr Prozy: R. Bratny — „Trzech w linii prostej” 14.40 „Flesz” — pr. muz.-inform. 14.55 Pr dnia. 15.00 Komedie, komedie... „Żona dla Australijczyka”. 16.30 Los. D. Lotka 16.40 Tele-Show — „Kto pierwszy” (1). 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 Tele-Show — „Kto pierwszy” (2). 18.35 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 Konkurs Piosenki Eurowizji '89. 23.05 Studio Wyborcze. 23.20 Kronika Wyścigu Pokoju. 23.30 DT — Wiad. 23.40 Kino Sensacji: „Śmiertelny pocałunek” — film fab. USA

Niedziela 21 V — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Kto, ja, panie psorze?”. 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Wawel gotycki” — film dok. 11.20 Kraj za miastem. 11.50 Tel. Koncert Życzeń. 12.40 „Morze” — mag. 13.00 Teatr Młodego Widza: Witold Oklek — „Helenka”. 13.55 Pr. dnia. 14.00 Marek Sierocki zaprasza. 14.30 „Powiększenie” — fotomagazyn. 14.50 „Pieprz i wanilia”. 15.35 „Katarzyna” (8) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Agromarket. 18.20 Stanisław Piętak — wspomnienie o poecie. 18.40 Antena. 19.30 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ucieczka z miejsc ukochanych” (1) — serial TP. 21.05 „7 dni — Świat” 21.35 Sportowa Niedziela. 22.25 „Sławne kobiety i ich czasy” (4) „Wirginia Woolf” — serial franc. 23.20 DT — Wiad.

Poniedziałek 22 V — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 „Luz”. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 Echa stadionów. 18.30 Laboratorium. 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 Gorące linie. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: P. Landovsky — „Pokój na godziny” 21.40 Studio Wyborcze. 21.55 Pr. public. 22.20 XXV Festiwal Jazz nad Odrą. 22.50 DT — Echa dnia. 23.10 J. niem.

Wtork 23 V — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Synowie i córki Jakuba Szklarza” — serial CSRS. 10.50 Domator. 12.50 Wiedza o społeczeństwie. kl. VII. 13.30 TTR — s. IV Fiz 14.00 TTR — s. IV Prod. rośl. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta Rolnicza. 16.25 Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż” — serial anim. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 „Następny proszę” — serial ang. 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 Tel. Klub Konsumenta — „Stop”. 19.30 Dziennik. 20.05 „Synowie i córki Jakuba Szklarza” — serial CSRS. 21.15 Studio Wyborcze. 21.30 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.45 Zawsze po 21-szej. 22.25 Leksykon pol. muz. rozr. „S”. 23.05 DT — Echa dnia. 23.25 J. ang.

Sroda 24 V — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 Pr. dnia i DT — Wiad. 9.25 „Szalony las” — film rum 11.00 Domator. 12.00 Biologia z higieną — kl. VII. 12.50 Hist. kl. III lic 13.30 TTR — s. II Mech roln. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.30 NURT. 16.10 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.15 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.25 Scena TDC — rep 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Wyborcze. 18.00 Lex 18.05 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 „10 minut” 19.00 Dobranoc. 19.10 Lex. 19.30 Dziennik. 20.05 Studio Sport — finał Pucharu Europy w piłce nożnej. 22.05 Studio Wyborcze 22.20 Lex. 22.30 Raport. 23.00 DT — Echa dnia. 23.20 J. ros.

Czwartek 25 V — 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Dzieci kapitana Granta” — film ang. 10.35 „Wowrowy rodzi się Bóg” — film dok. 10.50 „Wędrówki dalekie i bliskie”: „Hiszpania przed Rzymianami” — film dok. 11.25 Między wiosną a latem (1). 12.25 Teatr dla dzieci — „Wieczorny żuraw” 13.20 Na cyrkowej arenie. 14.25 Między wiosną a latem (2). 15.25 „Pielgrzym” — film dok. 16.45 Między wiosną a latem (3). 17.15 Teleexpress. 17.30 Orchard Lake — Seminarium Duchowe Polskie. 18.10 Pod pomnikiem Chopina — gra Jerzy Romaniuk. 18.35 „Byłaś wtedy młodsza, mamo...” — film. 19.00 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.05 „07 zgłoś się” — serial TVP. 21.50 Pegaz. 22.35 Wokół wielkiej sceny.

КІНО

Bielsk Podl. Czarna wdowa — USA 23—24. Klasztor Shaolin — Hongkong 25—28.

Czeremcha Romans z intruzem — pol. 24. Ofiara — węg. 27—28

Hajnówka Droga Jeleno Siergiejewna — radz. 22—23. Dzieci gorszego Boga — USA 24—28.

Michałowo Gwiezdy przybysz — USA 23—25. Tabu — pol. 26—28.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**21**	**8**	**Крыспіна, Віктара**	Іаана Баг.	3.32-19.33	21.10-3.09
панядзелак	22	9	Галены, Юліі	*Мікалая*, Ісаіі	3.31-19.35	22.11-3.47
аўторак	23	10	Івоны, Дэзідэрага	Таісы, Сымона	3.30-19.36	22.58-4.40
серада	24	11	Іаанны, Зузанны	*Прапалавенне*	3.29-19.38	23.32-5.49
чацвер	**25**	**12**	**Божае Цела**	Германа	3.27-19.39	23.57-7.08
пятніца	26	13	Філіпа, Паўліны	Аляксандра	3.26-19.40	— -8.32
субота	27	14	Яна, Юльюша	Сідара, Мікіты	3.25-19.42	0.15-9.58

Кафедра беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта павядамляе, што ў акадэмічным годзе 1989/1990 будзе адкрыты напрамак

БЕЛАРУСКАЙ ФІЛАЛОГІІ ДЛЯ ЗАВОЧНІКАЎ.

Уступны экзамен адбудзецца 12 чэрвеня 1989 г.

Прадбачваецца пісьмовы тэст па беларускай мове і вусны экзамен па польскай мове і літаратуры, а таксама па гісторыі беларускай літаратуры і элементах граматыкі беларускай мовы.

Заявы трэба надсылаць да 31 мая 1989 г. на адрас: Wydział Rusycystyki i Lingwistyki Stosowanej, Katedra Filologii Białoruskiej, Warszawa, ul. Szturmowa 3. (Tel. 47-72-23, 43-13-32).

Настаўнікі складаюць заявы праз інспектараў асветы і выхавання на месцы працы.

У суботу, 20 мая 1989 г., а 10 гадзіне ў Бельскім доме культуры ў Бельску-Падляшскім адбудзецца цэнтральны агляд „Беларуская песня '89“ для вучняў пачатковых школ.

Арганізатары запрашаюць любіцеляў беларускай песні прыняць удзел у мерапрыемстве. Уступ свабодны.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2450. Пачатковая школа ў Навакорніне — 23500 зл.
2451. Самаўправа жыхароў вёскі Пасынкі — 10000 зл.
2452. Паўшэхная ашчадная каса, аддзяленне ў Бельску Падл. — 15400 зл.
2453. Пётр Германюк (Аўгустаў) — 2400 зл.
2454. Узносы сялян у кааператыўным банку ў Нараўцы — 900 зл.
2455. Іван Міранюк (Старое Беразова) — 2000 зл.
2456. Віктар Швед (Варшава) — 2000 зл.
2457. Пётр Леўчук (Мікулічы) — 1000 зл.
2458. Міхась Бадавец (Мікулічы) — 500 зл.
2459. Ігар Вашкевіч („Талака“, Мінск) — 1300 зл.
2460. Аляксандр Гава (Мінск) — 700 зл.
2461. Мікола Міхноўскі (Мінск) — 700 зл.
2462. Васіль Старычонак (Мінск) — 800 зл.
2463. Пачатковая школа ў Клюковічах — 8000 зл.
2464. Жыхары вёскі Верпаль — 4200 зл.
2465. Вучні пачатковай школы ў Трасцяніцы — 2000 зл.
2466. Галена Тапалянская (Трасцянка) — 2000 зл.
2467. Міхась Туронак (Гайнаўка) — 5000 зл.
2468. Тамара Туронак (Гайнаўка) — 5000 зл.
2469. Харавы калектыў пры Гмінным асяродку культуры ў Орлі — 10379 зл.
2470. І. Вараўка (Згажэлец) — 10000 зл.
2471. Віктар Бура (Гайнаўка) — 1200 зл.
2472. Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога“ ў Мілейчыцах — 40000 зл.
2473. Продаж цаглінак у Нараўчанскім кааператыўным банку — 700 зл.
2474. Вучні і настаўнікі пачатковай школы ў Арэшкаве — 13000 зл.
2475. Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога“ ў Орлі — 20000 зл.
2476. Сяргей Германюк (Доўгі Брод) — 2000 зл.
2477. Вольга і Мікалай Лукашук (Бяльшчызна) — 6000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Наш выбар: Яўген Мірановіч — кандыдат на пасла, Ян Піўнік — кандыдат на сенатара ● Аб нацыянальных меншасцях у ЦК ПАРП ● Беластоцкія пісьменнікі ў Лідзе ● Скарынінская канферэнцыя ў Гродне ● Гісторыя царквы ў Белавежы ● Замалёўкі з жыцця ● У Сэрцайку: ці сапернiца — заўсёды дзяўчына лёгкіх паводзін? ● „Зорка“ ● Крыжаванка ● Песня і гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення беларускага грамадска-культурнага таварыства рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар). Віталій Луба (галоўны рэдактар). Міраслава Лукша, Ян Максімюк. Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa”

ul. Wesołowskiego 1

15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty: kwart. 520 zł. półr. 1040 zł. rocznie 2080 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty” na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch”
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa skr. poczt. 12 konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 667/89. Nakład 6.200 egz. T-3.

ПАСЛЯ КАМАНДЗІРОЎКІ

— Я зноў з табою, свет мой ясны! —
ледзь уварваўшыся ў кватэру,
Максім з абдымкамі і страсцю
на шыю кінуўся да Веры.

Такі ж гарачы пацалунак
умомант атрымаў ад жонкі,
адчуў сябе наогул юным,
пачуўшы смех задорны, звонкі.

— Скажы, а ўсё ж памаладзеў я!
Збрыў бараду, падстрыгся, люба!
— Дык гэта ты?! — і ўмомант Вера
панікла ўся, скрывіўшы губы.

Васіль Гедзька

*

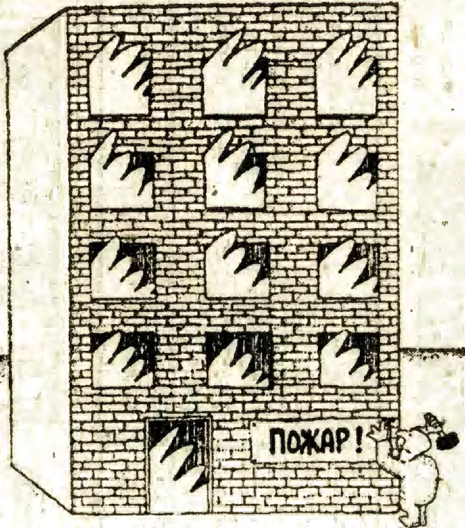
Суседка пытаецца ў суседкі:
— Чаму ты так рана прыбралася?
— Муж жа сёння зарплату прынясе — у тэатр пойдзем.
— Ах божа мой, я і забылася, што ў іх палучка. А я ж яшчэ і закуску не падрыхтавала.

*

Прыйшоў муж дадому п'яны-п'яны. Жонка схапіла качалку ды давай яго біць:
— Будзеш яшчэ піць, будзеш яшчэ піць?
— Угаварыла. Налівай.

*

— Ну і жыццё пайшло, — скардзіўся падвыпіўшы Пятрок свайму сябру. — Жонка як завялася, дык цэлы тыдзень не супыняецца, лаецца.
— Не сумуй, калі гэтак сур'ёзна завялася, дык хутка так, як і мая, кіне пябе.

„Кракадзіл".

„...але ж панечка, калі я прадказваў сцягванне, то меў на думцы толькі вас..."

АФАРЫЗМЫ

Сучасны чалавек. Ці Гус меў рацыю? Можа, але яго тактыка была неадпаведная.

*

Адно з найбольшых няшчасцяў цывілізацыі: вучоны дурань.

*

Толькі дурань не сумняваецца.

*

Гераізму планаваць нельга, ён можа толькі здарыцца.

*

Каралеўства хлусні не там, дзе хлусяць, а там, дзе хлусню адабраюць.

*

Мастацкая літаратура гэта выказванне старых пытанняў новым спосабам, калі журналістыка гэта выказванне ўвесь час новай рэчаіснасці ўстаноўленым і нязменным спосабам.

Карал Чапек

ДВА БІЛЕТЫ НА ДЗЁННЫ СЕАНС

— Так, указанні раздаў... Тут распісаўся, там адзначыўся, — Іван Іванавіч задуменна глядзеў у акно. Рабочы дзень пачаўся. — Ну і ўсё... Сход наконт дысцыпліны ў канцы дня. Піпеткіну даручыў выступіць. Гэты не падвядзе. Што ж рабіць?.. А ці не схадзіць у кіно?

У суседнім пакоі якраз у гэты час Піпеткін глядзеў таксама ў акно.

— Гэта зрабіў... Гэта заўтра зраблю, а тое наогул не буду рабіць, — напаўголаса разважаў Піпеткін. — Начальнік быў, указанні даў, больш не зойдзе... Ну і ўсё?.. А што, калі збегаць у кіно? А пасля падрыхтуюся да выступлення на сходзе...

Толькі Іван Іванавіч усеўся і вольна адкінуўся назад, азірнуўся і ўбачыў, як па прахо- дзе кіруецца з блакітным білецікам у руцэ Піпеткін.

„Ну, Піпеткін, — зларадна падумаў Іван Іванавіч. — Так, значыць, ты рыхтуешся да выступлення?"

Піпеткін знайшоў сваё месца, сеў, агледзеўся. І раптам заўважыў наперадзе знаёмую лысіну.

Закончыўся фільм. Кожны сваёй дарогай накіраваўся ў кантору.

Толькі Піпеткін пераступіў парог свайго кабінета, як пачуўся ўладарны голас Івана Іванавіча:

— Піпеткіна да мяне!.. Скажыце, таварыш Піпеткін, чым вы займаліся да гэтага часу?

— Вы ж даручылі мне выступіць на сходзе „Кожную рабочую мінуту — рабоце". Вось і збіраў факты для выступлення.

Васіль Ферапц

(„Вожык", № 7/1989)

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

СОНЦА ЎСХОДЗІЦЬ І ЗАХОДЗІЦЬ

(народная)

Сонца ўсходзіць і заходзіць,
Нізенька заходзіць.
Добры хлопец да дзяўчыны
Штовечар прыходзіць.*

Няхай ходзіць, няхай ходзіць.
Яна яго любіць.
Як ён выйдзе за вароты,
Яна яго судзіць.

Няхай судзіць, няхай судзіць,
Яна перастане,
Яна таму казачэньку
Дружынаю стане.

Як паехаў казачэнька
За жоўтыя пескі.
Аглянуўся назад сябе —
Бяжыць брат у бежкі.

— Ой, вярніся, казачэнька,
Ўжо маці ўмірае.
— Не вярнуся, забаўлюся —
Няхай бог прымае.

Як паехаў казачэнька
За круглыя горы.
Паліліся ў дзяўчынонькі
Гарачыя слёзы.

— Ой, вярніся, казачэнька,
Ўжо дзеўка ўмірае.
— Буду біці, буду гнаці,
Каб жыву застаці.

Пад'язджае казачэнька
Да сяла блізенька,
Да й ударылі па дзяўчыне
Звоны галасненька.

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца

ГУМАР З БАРАДОЮ

АБХІТРЫЛІ ПАНІ

У адной пані касцы касілі траву. Утаміліся і леглі адпачыць. Ажно і пані едзе.

— Уставайма, хлопцы, бо дастанецца нам ад пані, — кажа адзін касец.

А другі:

— Ляжыце, хлопцы, і скубайце траву, а я ўжо знайду, што сказаць.

Вось пад'ехала пані і пытае сярдзіта:

— Чаго вылежваецеся, гультаі?

А касец ёй:

— Вось, пані, касілі-касілі ды і дайшлі да такой травы, што каса не бярэ, то мы яе, праклятую, рукамі рвем.

— Гэта іншая справа! — прамармытала пані. — Так і далей рабіце.

Даслаў: Алег Урбановіч з Ліды

БОЛЬШ СВЯТЛА

У маленькім мястэчку позней ноччу пажарнікаў выклікалі тушыць пажар. Вуліца, на якой загарэўся дом, была цёмная, што перашкаджала пажарнікам у іх працы. Адзін з іх крычыць каменданту:

— Не магу падключыць помпу, бо цёмна! Што рабіць?

Камендант на гэта:

— Узмацніць пажар!

